

Valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten käyttö toimintaterapeutin työn tukena

Henriikka Kellokumpu, Sanni-Maria Lähde, Mari Rappe

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Toimintaterapian koulutusohjelma

Tekijät Kellokumpu, Henriikka Lähde, Sanni-Maria Rappe, Mari	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Marraskuu 2016
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten käyttö toimintaterapeutin työn tukena		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaajat Kristiina Juntunen, Leila Nisula		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin toimintaterapeuttien näkemyksiä valokuvan ja valokuvauksen sekä eläimen hyödyntämisestä toimintaterapiassa. Tarkoituksena oli koota toimintaterapeuteille kyseisten menetelmien käyttöönottoa helpottavaa tietoa ja antaa ideoita niiden käyttöön. Tämä tapahtui kartoittamalla, miten toimintaterapeutit käyttävät kyseisiä menetelmiä, mitä hyötyjä he kokevat menetelmien käytöstä saavan työhönsä ja mitä osaamista niiden käyttö toimintaterapeutilta vaatii.</p> <p>Tutkimusote oli laadullinen ja tuloksia tutkimuskysymyksiin selvitettiin fokusryhmähaastattelun avulla. Haastatteluun osallistui kuusi toimintaterapeuttia, joilla on kokemusta valokuvien ja valokuvauksen sekä eläinten hyödyntämisestä toimintaterapiaprosessissa. Haastatteluun osallistuneet toimintaterapeutit työskentelevät toimintaterapiapalveluita tuottavassa yrityksessä nimeltä Järvi-Pohjanmaan Terapiapolku Oy, joka oli opinnäytetyön yhteistyökumppani. Tulokset analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että menetelmiä hyödynnetään monipuolisesti asiakkaiden eri tavoitteiden saavuttamiseksi. Terapeutille menetelmien käyttö oli mielekästä vaihtelua ja niiden ympärille koettiin olevan helppo liittää muita toimintoja. Lisäksi toimintaterapeutit kokivat saavansa menetelmien avulla asiakkaasta tärkeää tietoa.</p> <p>Tulosten perusteella voidaan todeta, että menetelmien käytön on oltava näyttöön perustuvaa ja asiakkaalle merkityksellistä. Menetelmien käyttö helpottaa toimintaterapeutin työtä: asiakkaan havainnointia sekä intervention suunnittelua ja toteutusta. Jatkossa olisi kiinnostavaa kartoittaa muidenkin menetelmien toimivuutta toimintaterapeuttien näkökulmasta sekä sitä mikä tutkituista menetelmistä tekee asiakkaalle merkityksellisiä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) valokuvaterapia, eläinavusteisuus, toimintaterapia, merkityksellinen toiminta		
Muut tiedot		

Author(s) Kellokumpu, Henriikka Lähde, Sanni-Maria Rappe, Mari	Type of publication Bachelor's thesis	Date November 2016
	Number of pages 54	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: X
Title of publication The utilization of photographs, photographing and animals as a support of occupational therapists' work		
Degree programme Occupational therapy		
Supervisor(s) Juntunen, Kristiina; Nisula, Leila		
Assigned by		
<p>Description</p> <p>The aspects of utilizing photographs, photographing, and animals in occupational therapy were researched in the thesis. The purpose of the thesis was to provide information and ideas on using these methods for occupational therapists. The aim was to report how occupational therapists utilize these methods, the benefits of them and knowledge for practical use.</p> <p>A qualitative research method was used and information was gathered by focus group interview. There were six participants in the group who are working in an occupational therapy enterprise called Järvi-Pohjanmaan Terapiapolku Oy. The enterprise was a co-operating partner for the thesis. Results were analyzed with theory-based content analysis.</p> <p>The results showed that the methods were utilized diversely to achieve clients' goals. Therapists found using these methods meaningful. The methods were perceived easy to combine with other tasks. Occupational therapists also felt that they had gathered important data about clients with the methods.</p> <p>In conclusion, it can be stated that the use of the methods need to be evidence-based and meaningful to the client. Using the methods also makes working more effortless: evaluation of client as well as planning and implementing an intervention. In the future, further research on functionality of other methods in occupational therapy from occupational therapists' point of view is needed. As well as further study on what makes the researched methods meaningful for clients.</p>		
Keywords (subjects) phototherapy, animal-assisted therapy, occupational therapy, meaningful occupation		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Valokuvan ja valokuvauksen käyttö terapiassa	5
2.1	Valokuvan terapeuttiseen käyttöön liittyviä tutkimuksia	7
3	Eläinavusteinen terapia	10
3.1	Tutkimuksia eläinavusteisuudesta	14
4	Toimintaterapia	17
4.1	Toimintaterapiaprosessi	18
4.2	Merkityksellinen toiminta	20
5	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	21
6	Tutkimuksen toteutus	22
6.1	Yhteistyökumppani.....	22
6.2	Aineiston keruu.....	23
6.3	Aineiston analyysi	25
7	Tutkimuksen tulokset	27
7.1	Interventiokeinot.....	28
7.2	Terapeuttisen vuorovaikutussuhteen luominen	32
7.3	Mielekäs ja monikäyttöinen menetelmä.....	34
7.4	Osaaminen	37
8	Johtopäätökset	39
9	Pohdinta	41
9.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	42
9.2	Jatkokehittämistarpeet.....	46
9.3	Lopuksi.....	47
	Lähteet	48
	Liitteet	51
	Liite 1. Saatekirje haastatteluun osallistuvilla	53
	Taulukot	
	Taulukko 1. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmää	11
	Taulukko 2. Esimerkki teoriaohjaavan analyysin avulla muodostetuista tuloksista	26

Taulukko 3. Analyysistä muodostetut ala- ja yläluokat.....	27
--	----

Kuviot

Kuvio 1. Yksilön, toiminnan ja ympäristön välinen suhde	18
---	----

Kuvio 2. Toimintaterapiaprosessi OTIPM-mallin mukaisesti	19
--	----

1 Johdanto

Valokuvaaminen ja eläinten kanssa puuhasteleminen on monelle arkipäiväistä toimintaa. Kamera löytyy lähes jokaisesta taloudesta joko perinteisenä digikamerana, matkapuhelimesta tai tabletista. Ne ovat yleistyneet päivittäisessä käytössä, eikä kuvia oteta ainoastaan tärkeissä sukujuhlissa, vaan arkitoiminnotkin ovat päässeet kuvauksen kohteeksi. Kuvia jaetaan sosiaalisessa mediassa valtavasti ja niillä ilmaistaan jopa omaa identiteettiä. Jo lapsetkin osaavat varhaisessa vaiheessa ottaa nykypäivänä kuvia eri laitteilla. Ei voida siis väistää sitä tosiasiaa, että teknologia on tullut jäädäkseen myös osaksi terapiaa ja siksi onkin ajankohtaista tarkastella sen tuomia käyttömahdollisuuksia terapeuttisessa työssä (Halkola, Mannermaa, Koffert & Koulu 2009, 20).

Nykypäivänä luontoelementit ovat vastapainona kiireiselle suoritus- ja työkeskeiselle kulttuurille. Luontoelementteihin kuuluu paitsi luonto itsessään myös eläimet niin luonnossa kuin lemmikinäkin, maatilalla tai kotona. Ihmisillä on ollut lemmikkejä kautta historian, ja niiden kanssa puuhailu on monelle merkityksellistä toimintaa. Eläimestä on seuraa kotiin ja lenkkipolulle kaiken ikäisille ihmisille. Eläin on toiminut terapiassa ammattilaisten apurina jo vuosia, ja nyt haluammekin selvittää, mitä ajatuksia toimintaterapeuteilla on eläimestä työparina tällä hetkellä.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten hyödyntämistä toimintaterapiassa kuunnellen toimintaterapeutin näkemyksiä. Tarkoituksena on koota kyseisten menetelmien käyttöönottoa helpottavaa tietoa ja antaa ideoita valmistuville ja työssä oleville toimintaterapeuteille niiden käyttöön. Työn tavoitteena on selvittää, miten toimintaterapeutit käyttävät kyseisiä menetelmiä, mitä hyötyjä he kokevat menetelmien käytöstä saavan työhönsä ja mitä osaamista niiden käyttö toimintaterapeutilta vaatii.

Valokuvan ja valokuvauksen käyttämistä terapeuttisesti kutsutaan valokuvaterapiaksi. Valokuvaterapia ammatillisessa terapiatyössä määritellään ajatusten, tunteiden

ja kokemusten aktivoinniksi sekä prosessoinniksi. Tämä toteutuu terapeutin ohjauksessa. (Halkola ym. 2009, 14.) Eläinten käyttö terapiassa psykiatrian/psykologian alan psykoterapeutin, toimintaterapeutin, puheterapeutin tai fysioterapeutin toimesta nimitetään usein eläinavusteiseksi terapiaksi. Tällöin eläin on osallisena hoito- ja kuntoutusprosessia ja toiminta on tavoitteellista. (Ikäheimo 2013, 11.)

Tutkimuksia kummastakin aiheesta on löytynyt jonkin verran. Valokuvan käytöstä löytyy psykoterapian viitekehyksestä suomalaisia tutkimuksia, mutta toimintaterapian näkökulmasta ei laadukkaita tutkimuksia ole (Katajisto-Korhonen & Vyyryläinen 2014, 44). Ulkomailla on tehty lukuisia tutkimuksia eläinavusteisesta terapiasta ja toimintaterapiaankin linkitettyinä niitä löytyy kokemuksemme perusteella muutamia. Suomalaisia tutkimuksia on kuitenkin melko vähän saatavilla ja toimintaterapiaan liittyviä vain yksi (Ikäheimo 2013, 253-257). Opinnäytetöitä aiheisiin liittyen löytyy useita, mutta niissä on yleensä keskitytty muuhun tarkoitukseen kuin tässä. Löysimme kuitenkin yhden aiemman eläinavusteiseen terapiaan liittyvän opinnäytetyön, jossa oli käytetty asiantuntijan näkökulmaa.

Tutkimusten vähäisyyden ja yhteistyökumppanimme ajatusten perusteella päädyimme valitsemaan juuri nämä menetelmät. Yhteistyökumppanimme toimii Järvi-Pohjanmaan Terapiapolku Oy, joka on toimintaterapiapalveluita tuottava yritys. Yrityksen toiveena oli saada tietoa valokuvauksen ja eläimen käytöstä toimintaterapiassa ja mahdollisesti hyödyntää tietoa toiminnassaan. Valitsimme toimintaterapeutin näkökulman tutkimuksen painopisteeksi siitä löytyvien tutkimusten vähäisyyden vuoksi. Käytämme työssämme laadullista tutkimusotetta, jonka kautta pyrimme saamaan tutkittavista asioista syvällisempää tietoa ja näkökulmia aiheeseen. Tämän saatavamme pitämällä fokusryhmähaastattelun yhteistyökumppanin toimintaterapeuteille.

2 Valokuvan ja valokuvauksen käyttö terapiassa

Valokuvan ja valokuvauksen käyttöä terapeuttisessa työssä kutsutaan valokuvaterapiaksi. Judy Weiser jaottelee valokuvaterapiatyön kahteen osaan: valokuvaterapia ammatillisessa terapiatyössä (*PhotoTherapy*) ja terapeuttinen valokuvaus (*Therapeutic Photography*). Ensiksi mainitun Weiser määrittelee terapeutin ohjauksessa tapahtuvaksi ajatusten, tunteiden ja kokemusten aktivoinniksi sekä prosessoinniksi. Jälkimmäisellä termillä puolestaan tarkoitetaan itsetutkiskelua ja taiteellista ilmaisua, joka tapahtuu itseohjautuvasti virallisen terapiatoiminnan ulkopuolella. (Halkola ym. 2009, 14.) Weiserin (1999, XV) mukaan valokuvaterapian käyttämiseksi täytyy olla koulutettu terapeuttiseen työhön. Valokuvaustaidoiltaan ei kuitenkaan tarvitse olla ammattilainen voidakseen käyttää kuvia terapiassa välineinä (mts. XV).

Suomen termistö eroaa kansainvälisestä määrittelystä jonkin verran. Psykoterapian kriteerit ovat Suomessa tarkasti määriteltä eikä kansainväliset määrittelyt terapeuttisesta työstä, psykoterapiasta ja taideterapiasta vastaa suoraan käsitteistöämme. Valokuvaterapiaa ei pyritä Suomessa määrittämään itsenäiseksi psykoterapiamuodoksi, vaan sitä käytetään eri tavoin osana omaa työtä. Halkola ja muut (2009, 15) määrittelevätkin valokuvaterapian käsitteen kirjassaan Valokuvan terapeuttinen voima näin: ”Valokuvaterapia on valokuvan ja valokuvauksen menetelmällistä käyttöä psykoterapiassa tai terapeuttisessa työssä.” Suomessa valokuvaterapeuttisen työn perustaksi vaaditaan ammattipätevyys sosiaali-, terveys- tai kasvatusalalta tai psykoterapian viitekehys. (Halkola ym. 2009, 14-15.)

Weiser (1999, 13) jaottelee valokuvaterapian viiteen eri tekniikkaan, joissa kussakin kuvia tai valokuvausta käytetään eri tavoin. Näitä tekniikoita ovat 1) asiakkaasta otetut kuvat, 2) asiakkaan itse ottamat kuvat, 3) asiakkaan itse ottamat kuvat itsestään (omakuvat), 4) elämäkerralliset tilannekuvat sekä 5) projektityöskentely (*projective technique*), joka ei varsinaisesti ole erillinen tekniikka, vaan enemmänkin osa neljää ensimmäistä tekniikkaa (mts. 13). Halkola ja muut (2009, 15) puolestaan jakavat valokuvaterapian kolmeen menetelmään, joita ovat 1) asiakkaan omaelämäkerrallisten

valokuvien käyttäminen, 2) symbolisten, assosiativisten valokuvien käyttäminen sekä 3) uusien valokuvien ottaminen ja niiden käyttö terapeuttisena välineenä.

Otetut tai keräillyt kuvat kertovat ihmisestä jotain, sillä ne ovat olleet hänen mielestään niin merkityksellisiä, että ne on haluttu ottaa talteen. Kuvat ilmaisevat asioita ihmisestä itsestään ja heidän elämästään sekä siitä, miten he arvioivat itseään. Nämä merkitykset nousevat esille kysyttäessä. Ne näyttäytyvät erilaisina kuvaajalle, kuvattavana olevalle, kuvaa myöhemmin katsovalle ja henkilölle, joka pitää kuvaa osana jotain kokoelmaa. (Mts. 5.) Weiserin (1999, XV) mukaan valokuvausta voi käyttää terapiatyössä aktiivisena osana muutosta tai objektina reflektion kohteena. Halkolan ja muiden (2009, 14-15) mukaan asiakkaan tarpeet ja terapiaprosessin tavoitteet vaikuttavat valokuvaterapian menetelmien käyttötapoihin.

Valokuvaa on käytetty dokumentoidusti psykiatriassa ensimmäisen kerran vuonna 1856. Englantilainen psykiatri ja harrastajavalokuvaaja Diamond käytti valokuvia diagnostisen tarkoituksen lisäksi kuvatakseen potilaiden hoitoprosessin tuomia muutoksia, sillä hän näki tämän olevan merkityksellistä niin potilaille kuin henkilökunnallekin. Lähes vuosisadan hiljaiselon jälkeen psykiatrisessa hoidossa käytetyistä valokuvista kuultiin vasta vuonna 1983, jolloin psykologikaksikko David A. Kraussin ja Jerry L. Fryearin toimittama alan perusteoksiksi luettava *Phototherapy in Mental Health* julkaistiin. Valokuvaterapeuttisen työskentelyn arvioidaan kansainvälisesti alkaneen 1970-luvun loppupuolella ja ensimmäinen kansainvälinen symposium järjestettiin vuonna 1979 Illinoisissa. Alan uranuurtajat Judy Weiser, David Krauss ja Joel Walker olivat jo tuolloin mukana valokuvaterapian kehitystyössä. (Mts. 2009, 13-14.)

Suomeen valokuvaterapeuttisten menetelmien käyttö rantautui 1990-luvulla. Tuolloin psykologi Lauri Mannermaa alkoi tehdä valokuvaterapiaa Suomessa tunnetuksi kirjoittaen aiheesta artikkeleita ja järjestäen valokuvaterapeuttisia työpajoja. (Mts. 2009, 9,14) Myöhemmin terapeuttisen työn kentällä valokuvaterapian käyttöä on tehnyt tunnetuksi valokuvaaja, taide- ja sosiaalikasvattaja Miina Savolainen kehittämällä Voimauttavan valokuvan menetelmällä. Kyseessä on pedagoginen menetelmä, jonka tarkoituksena on käyttää valokuvaa terapeuttisesti apuna yksilöiden ja

ryhmien voimautumisprosessissa. Voimautumisella (*empowerment*) tarkoitetaan itsemäärittelyn oikeuden, vastavuoroisuuden ja valta-asemien purkamisen toteuttamista. (Halkola ym. 2009, 16, 211; Miina Savolainen n.d.; Voimauttavan valokuvan menetelmä n.d.)

Voimauttava valokuva

Voimauttavan valokuvan menetelmä on syntynyt Miina Savolaisen tekemän lastensuojeluprojektin *Maailman ihanin tyttö* pohjalta. Vaikka menetelmä on kehitetty lastensuojelun piirissä oleville, 2000-luvun alusta lähtien Savolainen on täydennyskouluttanut useita ammattilaisia soveltamaan menetelmää hoito-, kasvat- ja terapeuttisessa asiakastyössä sekä työyhteisöissä. Valokuvauksen ja sen merkitysten ollessa vahvasti läsnä ihmisten arjessa, menetelmän käyttöönotto osaksi omaa työtä on Savolaisen mukaan luontevaa. (Halkola ym. 2009, 211; Miina Savolainen n.d.; Voimauttavan valokuvan menetelmä n.d.)

Voimauttava valokuva perustuu nähdyksi tulemiseen ja korjaaviin katseisiin, jotka ovat menetelmän keskeiset työvälineet, ei niinkään valokuvaus. Valokuvausprosessissa käytämme näköaistiamme, mikä mahdollistaa nähdyksi tulemisen sekä näkyvämmämyyden käsittelyn. Toista ihmistä ei kuitenkaan voi saada voimautumaan ja voimautumisprosessin ymmärtämiseksi onkin itse käytävä sama prosessi lisäkoulutuksien kautta läpi. Se on tapa kohdata valokuvaukseen liittyviä pelkoja ja vallankäytön ongelmia. (Halkola yms. 2009, 211; Voimauttavan valokuvan menetelmä n.d.)

2.1 Valokuvan terapeuttiseen käyttöön liittyviä tutkimuksia

Valokuvan ja valokuvauksen käyttöön liittyviä tutkimuksia löytyi suhteellisen paljon. Ulkomaiset tutkimukset tosin sekoittuivat helposti valoterapiasta kertoviin tutkimuksiin, sillä sitä kutsutaan samalla termillä kuin valokuvaterapiaa eli *phototherapy*. Suomalaisia tutkimuksia löytyi tietokantahakujen perusteella muutama.

Katajisto-Korhonen ja Vyyryläinen (2014, 44) ovat tehneet laadullisen tutkimuksen ***Oman elämän valokuva – The Photo-Instrument-mentelmän soveltaminen suomalaisen toimintaterapiaryhmään.*** Siinä tutkitaan Photo-Instrument-menetelmän käyttöä suomalaisessa hoitokotiympäristössä. Photo -instrument on ryhmässä tapahtuva menetelmä, joka koostuu kahdesta tapaamissarjasta. Ryhmäläiset ottavat kuvia annetuista aiheista ja niitä käsitellään tapaamisilla. Ohjaajat haastattelevat ryhmäläisiä manuaalin mukaisesti haastattelulomakkeella, joita hyödynnetään jatkokäsittelyssä. Ensimmäisen tapaamissarjan jälkeen muodostetaan näyttely. Toinen tapaamissarja toimii samanlaisella kaavalla, mutta eri aiheella. Menetelmän käyttö ei vaadi koulutusta, mutta se sisältää Photo-Instrument-toimintakäsikirjan. (Mts. 44.)

Katajisto-Korhosen ja Vyyryläisen (2014, 46-52) tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia Photo-Instrument -menetelmän käytön hyötyjä pitkäaikaisilla mielenterveyskuntoutujilla. Tutkimukseen osallistui kuusi asukasta palvelukodista ja heitä ohjasi kaksi toimintaterapeuttia. Tämä ryhmä toteutui kymmenen kertaa, joka sisälsi menetelmän ensimmäisen tapaamissarjan. Tiedonkeruumenetelmänä tutkimuksessa käytettiin ohjaajien tekemää havainnointia. Havainnointi tapahtui menetelmässä määriteltyjen suomennettujen havaintopohjien ja ohjaajien puolistrukturoitujen pohjien avulla. Menetelmän käytön hyötyjä mitattiin vertailemalla ryhmän alussa ja lopussa muodostettuja tuloksia, joita saatiin edellä mainittujen tiedonkeruumenetelmien avulla. (Mts. 46-52.)

Tuloksia koko menetelmän käytöstä ei saatu, koska tutkimuksessa toteutettiin vain ensimmäinen tapaamissarja. Menetelmä oli kuitenkin osallistujille mielekäs toimintamuoto, vaikka epävarmuuksia omista kuvista oli. Tutkijoiden johtopäätöksessä kerrotaan kuvien jatkokäsittelyn olleen ehkä liian haastavaa osalle. He myös toteavat, että tämän menetelmän käyttöön tarvitaan jatkotutkimuksia, jotta se voitaisiin puhua sen sopivan suomalaisessa hoitokodissa asuville mielenterveyskuntoutujille. (Mts. 48-52)

Painin, Brouwersin ja Mahadevappan (2011, 343) ***Visual methods in practice and research: a review of empirical support*** -katsausartikkelissa on kartoitettu kirjallisuus-

nessa ilmeneviä terveysalojen terapeuttien ja tutkijoiden oletuksia ja perusteluita liittyen visuaalisten menetelmien käyttöön terapia- ja tutkimustyössä. Visuaalisilla menetelmillä tarkoitetaan ensisijaisesti näönvaraista välineiden käyttöä, joilla joko tuotetaan tietoa tai joita käytetään terapiainterventiossa. Näitä menetelmiä käyttävät yleensä puhe- ja toimintaterapeutit. (Mts. 2011, 343.)

Artikkeliin koottiin 285:tä artikkelista ja kirjasta näyttöä visuaalisten esineiden ja toimintojen käyttöä koskien narratiivisen koosteen muotoon. Valitussa kirjallisuudessa käsiteltiin visuaalisia menetelmiä sekä hahmottamisen kehittymistä ja kuvien ymmärtämistä. Lähteissä mainitut visuaaliset esineet tai toiminnot olivat valokuvaus, piirtäminen, symbolit, taide, elokuvat, videot, 3D-mallit ja veistokset. Kirjallisuutta haettiin useista tietokannoista hakusanoilla 'visual method' myös yhdistettynä 'research' -termiin kanssa sekä lisähauilla käyttäen termejä 'photograph', 'drawing' ja 'metaphor AND drawing'. (Mts. 343-344.)

Artikkelissa esitettiin oletuksia ja perusteluita visuaalisten menetelmien käytölle koskien hahmottamisen kehittymistä, visuaalisen ymmärtämisen sosiologista näkökulmaa, tunteita, kommunikointia sekä kuvallisen ja sanallisen informaation vuorovaikutusta (mts. 344). Seuraavassa kappaleessa on artikkelista kuitenkin nostettu vain valokuvan käyttöön liittyviä muutamia oletuksia ja perusteluita.

Painin ja muiden (2011, 344) mukaan Stephenson (2007) toteaa lasten tunnistavan asioita valokuvasta piirrettyä kuvaa paremmin. Toisaalta taas Paini ja muut (2011, 345) kertovat Van Puyenbroeckin ja Maesin (2006) todenneen valokuvien olevan demensiaa sairastavalle liian yksityiskohtaisia. Valokuvia käytettäessä on tärkeää muistaa, että jokainen tekee niistä omia tulkintojaan. Terapeutin tai tutkijan on huomioitava tämä itse ottamissaan kuvissa tai keskusteltava asiakkaan kanssa heidän ottamien kuvien merkityksestä. Artikkelin mukaan valokuvia käytetään myös kommunikoinnin tukena, mutta on varmistettava, että kaikki osapuolet ymmärtävät niiden merkityksen. Jotkut tutkijat pitävät hedelmällisenä kuvallisen ja sanallisen informaation yhdistämistä ja valokuvia onkin käytetty mm. asiakkaan haastattelun aluksi, jolloin kuvat tukevat sanallista kerrontaa. Yhteenvetona artikkelissa mainitaan, että

huolellisella visuaalisten menetelmien valinnalla voidaan rikastuttaa kommunikointia, ymmärrystä sekä interventiota. (Mts. 345-348.)

Valokuvat vanhainkodin asukkaiden elämäntarinoiden lähteenä on Kohtamäen ja Palomäen tutkimusartikkeli. Siinä selvitetään miten valokuvat toimivat elämäntarinoiden pohjana. Siihen osallistui neljä vanhainkodin asukasta, jotka olivat iältään 77-84 vuotiaita. Se toteutettiin elämänkerrallisten menetelmien avulla. Tutkimuksen aikana heitä tavattiin viisi kertaa. Ensimmäisellä kerralla tutustuttiin ja toisella kerralla otettiin osallistujasta ja hänen asumisympäristöstään kuvia. Kolmannella kerralla keskusteltiin käyttämällä apua osallistujasta otetuista henkilökuviista ja neljännellä kerralla jatkettiin, joko yksittäisten tai valokuva-albumin kanssa. Näillä kerroilla osallistujat kertoivat kuvien kautta elämästään. Viimeisellä kerralla kyseltiin kuulumisia ja osallistujat pystyivät vielä tarkentamaan kertomuksiaan. Tutkimuksen aineistoa analysoidessa Kohtamäki ja Palomäki käyttivät sovelletusti narratiivista otetta. Tutkimuksen perusteella perhe -ja omavalokuvat innostivat kertomaan tarinoita ja elävöivät sitä. Ne toivat muistoja ja mielihyvää. (Kohtamäki & Palomäki 2010, 35-44.)

3 Eläinavusteinen terapia

Eläinavusteinen terapia on lähtöisin jo 1800-luvun taitteesta, jolloin eläimiä on alettu ottamaan mukaan terapiaan (Velde, Cipriani & Fisher 2005, 43). Eläinavusteisessa terapiassa terapeutti toteuttaa kuntoutusta yhdessä eläimen kanssa asiakaskohtaisen suunnitelman pohjalta, jolloin kuntoutuksessa on usein joko motoriset tai psykoterapeuttiset tavoitteet. (Vehmasto 2014, 12; Ikäheimo 2013, 11.)

Eläinavusteisen työskentelyn termit ovat vasta vakiintumassa Suomessa, joten tällä hetkellä niitä käytetään vielä vaihtelevasti. Ikäheimo (2013, 11) käyttää kirjassaan termejä, jotka useampi kansainvälinen järjestö on hyväksynyt englannin kielisenä (ks. taulukko 1). Tässä opinnäytetyössä käytämme termiä eläinavusteinen terapia eli Ani-

mal-assisted Therapy (AAT). Eläinavusteisen terapian tarkoituksena on ihmisen fyysisen, sosiaalisen, kognitiivisen tai emotionaalisen hyvinvoinnin edistäminen, johon pyritään tavoitteellisella toiminnalla, jossa eläin on mukana. (Mts. 11; Fine 2006, 23.)

Eläinavusteista terapiaa toteuttaa suunnitellusti terveyden- tai sosiaalihuoltoalan tai kasvatuksen ammattilainen, joka seuraa terapian edistymistä yksilö- tai tilannekohtaisiin tavoitteisiin pohjautuen. Eläinavusteinen terapia voidaan toteuttaa niin yksilö- kuin ryhmäterapiana. Menetelmää käyttävällä ammattilaisella tulee olla alueen erityinen asiantuntijuus ja eläinavusteisen alan harjoitustutkinto, tai vaihtoehtoisesti terapian toteutusta ohjaa koulutuksen saanut ammattilainen. Toimintaterapeutti, terveydenhuoltoalan ammattilaisena, voi käyttää eläinavusteista terapiaa. (Ikäheimo 2013, 11; Fine 2006, 23.)

Taulukko 1. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä

Termi/määritelmä	Selitys
Eläinavusteinen työskentely eli <i>Animal Assisted Interventions (AAI)</i>	Sateenvarjotermi eläinavusteiselle toiminnalle, terapialle ja opetukselle (Ikäheimo 2013, 10).
Eläinavusteinen terapia eli <i>Animal-assisted Therapy (AAT)</i>	Terveys- tai sosiaalihuoltoalan tai kasvatuksen ammattilaisen toteuttamaa tavoitteellista terapiaa (Ikäheimo 2013, 10; Fine 2006, 23).
Eläinavusteinen toiminta eli <i>Animal-Assisted Activity (AAA)</i>	Säännöllistä, muttei tavoitteellista, vapaaehtoistoimintaa (Ikäheimo 2013, 10; Fine 2006, 23).
Eläinavusteinen (erityis)opetus eli <i>Animal-Assisted (Special) Pedagogy (AAP)</i>	Erityisopetusta eläintä hyödyntäen, jota voi tehdä eläimeen perehtynyt opettaja (Ikäheimo 2013, 11).
<i>Human-animal bond</i>	Ihmisen ja lemmikkieläimen välinen kiintymyssuhde, joka on sekä psykologinen että emotionaalinen (Ikäheimo 2013, 11).

Terapiassa käytettävän eläimen tulee olla aina työhön soveltuva. Eläimellä pitää olla luonnostaan täydellinen temperamentti, sen tulee olla rauhallinen ja nauttia ihmisten seurasta. Lisäksi eläimen pitää kestää outoja ääniä ja pitkiä odotusaikoja paikallaan. (Ikäheimo 2013, 11; Fine 2006, 197.) Eläinten taitava käyttö terapiavälineenä vaatii terapeutilta asiakaslähtöistä lähestymistapaa. Näin terapeutti osaa valita oikeanlaisen eläimen yksilöllisesti asiakkaalle, ja tämä mahdollistaa sen, että eläimen käyttö terapeuttisessa kohtaamisessa on maksimoitua. Mielikuvissa eläintä ja terapiaa ei yleensä liitetä toisiinsa, joten terapiatilanteessa läsnä ollessaan eläin muuttaa sekä fyysistä että sosiaalista ympäristöä positiiviseen suuntaan. Usein asiakas alkaa nopeammin luottaa eläimeen kuin terapeuttiin ja toisaalta eläimen ja terapeutin suhteesta näkee, että terapeuttiinkin voi luottaa. (Velde ym. 2005, 46-47; Chandler 2005, 4.)

Eläinavusteisuus sopii toimintaterapian menetelmäksi, sillä sitä voidaan pitää toimintakeskeisenä toimintana. Toimintaterapiakerrat, joissa eläin on mukana, voivat pitää sisällään muun muassa eläimen hoitamista, silittämistä, eläimelle juttelua ja toisten ihmisten kanssa kommunikointia, jotka pitävät eläimistä. Tulevaisuudessa toimintaterapeuttien tulisi miettiä, miten turvallisuus ja hygieenisuus pitää ottaa huomioon eläinavusteissa terapiassa. (Velde ym. 2005, 48.) Terapeutin tulee huomioida asiakkaan pelot, allergiat ja aikaisemmat kokemukset eläimistä miettiessään eläimen käyttöä terapiassa. Terapeutin tulee huomioida myös eläimen turvallisuus ja terveys. Käytännössä terapeutin pitää aina huolehtia siitä, että terapiaeläimellä on saatavilla vettä, se ei joudu olemaan sille stressaavissa tilanteissa ja se saa taukoja, jolloin kävellään ja leikitään. Jos terapeutti omistaa terapiassa käytettävän eläimen, ei hän välttämättä huomaa eläimen stressaantumisen merkkejä ollessaan innoissaan oman eläimen terapeuttisista hyödyistä. Suomessa kuluttajavirasto on laatinut ohjeistuksen muun muassa ratsastuspalveluiden turvallisuuden takaamiseksi. Ohjeita voidaan soveltaa myös muissa eläinavusteisissa toiminnoissa. (Vehmasto 2014, 75; Fine 2006, 197-198, 222.)

Eläimien rooli suhteessa ihmiseen on muuttunut monesti vuosisatojen aikana. Aluksi esi-isät hyödynsivät eläimiä materiaaleina ja ravintona, kunnes he rupesivat käyttämään koira-eläimiä metsästyskumppaneina. Antiikista 1800-luvulle asti eläimet olivat kuljetus- ja työvoiman, ruoan, vaatteiden ja lääkkeiden lähde. Lisäksi eläimet toivat turvaa ja seuraa ihmisille. (Klemetilä 2013, 14, 20.) Sairausten hoitoon liittyvissä teorioissa eläimet ovat olleet keskeisessä asemassa lähes koko ihmisen historian ajan. On uskottu, että eläimillä on yliluonnollisia kykyjä, mutta esimerkiksi keskiajan Euroopassa eläinten kanssa toimineet ihmiset leimattiin noidiksi. (Fine 2006, 16.)

1900-luvulla ajatus lemmikkien vaikutuksesta lasten ja mielenterveyskuntoutujien sosiaalisuuteen kuitenkin levisi, ja eläinten käyttö yleistyi myös silloisessa terveydenhuollossa. Erityisesti 1960 – 1970-luvuilla eläinten arvo terapeuttisena välineenä alettiin taas nähdä. Esimerkiksi nykypäivänä suosittua eläinavusteisuuden muotoa, hevosavusteista terapiaa (*hippotherapy, equine assisted therapy, physical therapy with horses*) alettiin antaa muodollisena hoitona 1960-luvun Amerikassa. (Chandler 2005, 10). Kehittyvä lääketiede 2000-luvun alkupuolella kuitenkin syrjäytti taas eläinten aseman terapiassa, ja eläinten maine sairauksien hoidossa muuttui jälleen negatiiviseen suuntaan. Finen mukaan Serpell (2006, 16) ajattelee, että lääketieteessä liian ihmiskeskeinen ajattelu näkyy siinä, ettei eläinten käyttöön ole ollut halukkuutta. Hän toivoo nykypäivänä holistisempaa ja ennakkoluulottomampaa näkemystä siihen, miten eläimet voivat vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin (mts 2006, 16-17).

Eläinten käytöstä terapiassa on useita tutkimuksia, joita Velde, Cipriani ja Fisher (2005, 43-44) ovat koonneet tutkimusartikkeliinsa. Tutkimuksissa on todistettu eläinavusteisella terapialla olevan lukuisia hyötyjä ihmisille, kuten stressin vähentyminen, rentoutuminen ja vuorovaikutuksen lisääntyminen eläimen ollessa läsnä. Eläimeen voi olla monella tavalla kontaktissa, mikä voi edistää asiakkaan sosiaalisia taitoja ja samalla minäkäsitys sekä itsetunto voivat vahvistua. Lisäksi eläin rauhoittaa terapian tunnelmaa ja voi myös hauskuuttaa, jolloin siitä on hyötyä myös terapiaa pitävälle terapeutille. Eläin voi tuoda asiakkaalle kinesteettisiä, taktiilisia, visuaalisia, auditiivisia ja hajuaistiin liittyviä kokemuksia. Eläinten käyttöä toimintaterapiassa ja ylipäätään eläinavusteista terapiaa on tutkittu jonkin verran, mutta artikkelin mukaan

tutkimusta tarvittaisiin enemmän. (Mts. 43-44; Chandler 2005, 8.) Ikäheimon (2013, 8) mukaan eläinavusteisuuden liittyvissä tutkimuksissa on usein tieteelliseltä kannalta katsottuna ongelmia, sillä tutkimukset ovat tehty tietyille eläin- ja/tai ihmisryhmälle. Lisäksi osasta puuttuu vertailuryhmä.

Erityisesti eläinavusteisen terapian positiivisista vaikutuksista on olemassa useita tutkimuksia. Lisää tutkimusta kuitenkin tarvittaisiin myös aiheista, jotka nostaisivat terapian mahdollisia negatiivisia puolia esiin. Tämän lisäksi olisi tarvetta tutkimuksille eläinavusteisesta terapiasta, jotka olisivat toteutettu toimintaterapeuttien toimesta tai liittyen toimintaterapiaan, sillä terapeutin tai terapiaan osallistuvan henkilön näkökulmasta tehtyjä laadullisia tutkimuksia on olemassa hyvin vähän. Toimintaterapiaan liittyvät tutkimukset auttaisivat ymmärtämään, kuinka usein ja millä tavoin toimintaterapeutit tarjoavat eläinavusteista terapiaa. Tutkimuksissa eläinavusteisen terapian tulokset tulisi ymmärtää sekä asiakkaan että terapeutin näkökulmasta käyttämällä laadullisia tutkimusmenetelmiä. Suomessa tutkimuksia ja opinnäytetöitä tehdään enenevässä määrin liittyen eläinavusteiseen terapiaan, joista saadaan tärkeää tietoa menetelmän hyvistä ja huonoista puolista sekä vaikuttavuudesta ja rajoituksista. (Velde ym. 2005, 45, 48; Ikäheimo 2013, 253.)

3.1 Tutkimuksia eläinavusteisuudesta

Eläinavusteiseen terapiaan liittyen Suomessa on tehty muutama Pro gradu-tutkielma, joista yksi on Heidi Kihlström-Lehtosen *Minä ja koirani - Koiran vaikutus toiminnalliseen hyvinvointiin* (2009). Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia koiran merkitystä ihmiselle toimintatieteen avulla ja tarkastella tämän kautta sen vaikutusta toiminnalliseen hyvinvointiin. Kihlström-Lehtonen halusi selvittää, millaisia kokemuksia koiranomistajilla on omasta koirasta sekä koiran vaikutuksesta elämään ja toiminnalliseen hyvinvointiin. Tutkimustuloksia oli myös tarkoitus hyödyntää pohdittaessa koiran vaikuttavuutta toimintaterapiassa. (Kihlström-Lehtonen 2009, 1, 14.)

Tutkimusote oli laadullinen, ja tutkimuksellaan tutkija halusi vastata terveydenhuolosta nousseeseen tarpeeseen saada tietoa eläinten terveysvaikutuksista (Kihlström-Lehtonen 2013, 248). Olettamus oli, että ihmisen ja koiran yhteistoiminta ja heidän välinen suhde ovat täynnä ihmisen hyvinvointiin vaikuttavia merkityksiä. Tutkimuksen pääkäsitteet ovat toiminnallinen hyvinvointi ja merkityksellinen toiminta. Tutkimukseen osallistui 18 kirjoittajaa, jotka kirjoittivat kirjoitelmat omista lemmikeistään. Osallistujat kirjoittivat niissä kokemuksistaan koiran merkityksestä omassa elämässään. Aineiston analysoinnin jälkeen tutkija tarkasteli saatuja tuloksia tutkimuksen alkuperäiseen teoriaan liittäen eli toiminnallisen hyvinvoinnin näkökulmasta. (Kihlström-Lehtonen 2009, 1, 15-16, 46.)

Tutkimusotteeseen tutkija oli valinnut aineistolähtöisen sisällönanalyysin, jonka avulla hän analysoi tekstiä sekä tekstissä olevien asioiden yhteyksiä, merkityksiä ja seurauksia. Tutkija luki aineistonsa läpi useaan kertaan, minkä hän pyrki tekemään avoimin mielen ja omat ennakkokäsitykset tiedostaen. Aineisto analysoinnin jälkeen tutkija tarkasteli saatuja tuloksia tutkimuksen alkuperäiseen teoriaan liittäen eli toiminnallisen hyvinvoinnin näkökulmasta. (Mts. 15-16, 46.)

Tutkija pohtii tuloksiansa kautta koiran olevan tärkeä arjen rutiinien edistäjä ja ylläpitäjä, ja se on myös tärkeä osa sosiaalista kanssakäymistä. Koira on tassuterapeutti omistajilleen. Tutkimuksen johtopäätöksissä tutkija toteaa koiran omistamisen olevan elämäntapa-valinta. Koiran kautta ihmiset voivat määritellä itseään, ja se on käynnistävä tekijä ihmisen kehitykseen ja kasvuun. Lisäksi koira on motivaation lähde omistajalleen ja koiran kanssa toimiminen lisää toiminnallista hyvinvointia. Tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta, että koiran ottamista toimintaterapiaan voidaan perustellusti harkita, sillä koira oli tutkimuksessa monelle merkityksellisen toiminnan ja toiminnallisen hyvinvoinnin lähde. (Mts. 49-50.)

Winklen, Crowen ja Hendrixin (2012, 54) systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa ***Service dogs and people with physical disabilities partnerships: a systematic review*** on tutkittu julkaistuja tutkimuksia, joissa käsitellään palvelukoirien käyttöä liikuntavammaisten ihmisten kanssa. Katsaus pohjautuu toimintaterapeuttien huomioon

siitä, miten palvelukoirat voivat hyödyttää ihmisiä, joilla on vammoja. Palvelukoira toimii yhden ihmisen apuna arjessa, missä sen tehtäviin kuuluu esimerkiksi säästää liikuntavammaisen ihmisen energiaa (hakemalla pudonneita tavaroita, kuljettamalla pyykkejä), ehkäistä vammoja (avaamalla automaattiovet) ja auttaa vaatteiden riisumisessa. (Mts. 54-55.)

Kirjallisuuskatsauksella haluttiin tietoa kysymykseen: Mitä näyttöä on palvelukoirien vaikuttavuudesta (sosiaalinen/osallistuminen, toiminnallinen ja psykologinen) liikuntavammaisille lapsille ja aikuisille? Tutkimuksia etsittiin useista tietokannoista, kuten PubMed:sta, Cinahl:ista ja OT Seeker:sta. Hakusanoissa esiintyi termejä *disabled person*, *assistance dogs* tai *service dogs* ja *mobility impairments*. Löydettyjen tutkimusten lähdeviitteet ja kirjoittajan luotettavuus tarkastettiin. (Mts. 54-56.)

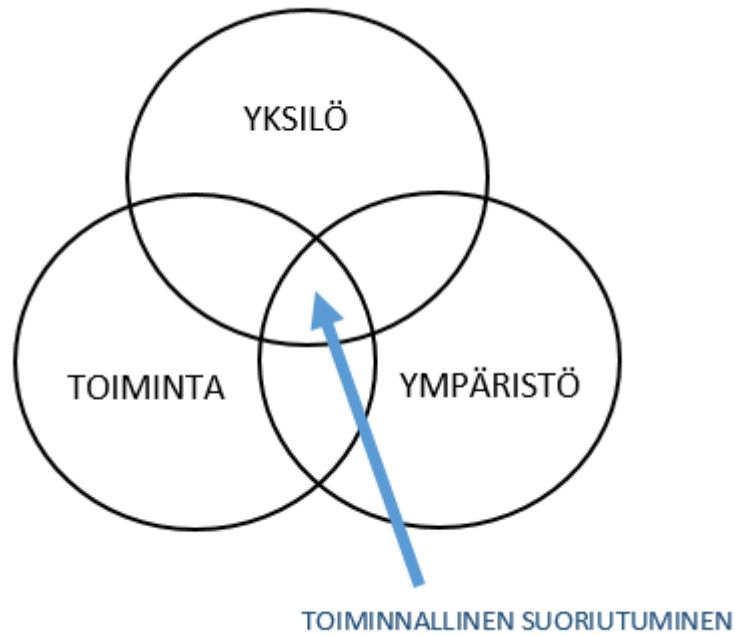
Hauilla löydettiin kaksitoista (12) kriteereihin sopivaa tutkimusta. Tulokset olivat lupaavia, mutta tutkimukset eivät kuitenkaan sisällöltään täysin vastanneet tutkijoiden toivomuksia. Tutkimukset eivät olleet tarpeeksi laadukkaita, ja niissä oli usein puutteita näyttöön perustuvuudessa. Tutkimuksissa saattoi olla huonosti auki selitetyt interventiot, pieni tutkimusotos ja puutteita tuloksien esittämisessä. Myöskään tarkkoja tietoja tutkimuksissa mukana olleiden palvelukoirien koulutuksista ei ollut, mistä johtuen tutkimuksia ei voida toistaa. (Mts. 56-57, 64.)

Tutkimuksista kuitenkin löytyi positiivinen yhteys palvelukoiran sekä psykologisten, sosiaalisten ja osallistumisen sekä toiminnallisten hyötyjen välillä, mitkä ovat myös toimintaterapian osa-alueita. Löydetystä tutkimuksista kahdessa oli ollut mukana toimintaterapeutteja, ja näiden tutkimusten pohjalta Winkle, Crowe ja Hendrix pohtivat kirjallisuuskatsauksen lopuksi, miten palvelukoirat voisivat liittyä toimintaterapiaan. Heidän mukaansa toimintaterapeuteilla on hyvä tilanne suhteessa asiakkaaseen, sillä heillä on mahdollisuus vaikuttaa asiakkaan elämään monella tavalla ja monessa vaiheessa. Tästä syystä toimintaterapeuttien olisi hyvä lisätä tietouttaan palvelu- ja avustajakoirien käytöstä ja organisaatioista, jotka tällaisia palveluja tarjoavat, ja pohtia voisiko palvelu- tai avustajakoira sopia omalle asiakkaalle. (Mts. 54, 64-65.)

4 Toimintaterapia

Toimintaterapia määritellään *American Occupational Therapy Association (AOTA)* -yhdistyksen mukaan toiminnan terapeuttiseksi käytöksi yksilöiden tai ryhmien kanssa. Toiminnot ovat jokapäiväiseen elämään liittyviä ja niiden on tarkoitus lisätä tai mahdollistaa rooleihin, tapoihin ja rutiineihin osallistumista kotona, koulussa, työpaikalla sekä yhteiskunnassa. Toimintaterapeutti pyrkii tuomaan muutosta asiakkaan osallistumista parantaviin yksilötekijöihin sekä taitoihin toimintakeskeisillä interventiolla. Yksilötekijöiksi AOTA määrittelee kehon toiminnot ja rakenteet, arvot, uskomukset ja henkisyden. Taitoja puolestaan ovat motoriset taidot, prosessitaidot ja sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot. (Amini, Kannenberg, Bodison, Chang, Colaianni, Goodrich, Mahaffey, Painter, Urban, Handley-More, Cooluris, McElroy & Liebermann 2014, 1.)

Toimintaterapiassa keskeistä on yksilön, toiminnan ja ympäristön suhde toisiinsa. *Person-Environment-Occupation (PEO)* -malli kuvaa hyvin juuri tätä yksilön, ympäristön ja toiminnan välistä vuorovaikutusta (Townsend & Polatajko 2007, 28-29). Townsendin ja Polatajkon mukaan Law ym. (1996) määrittelee tämän vuorovaikutuksen ympäristössä tapahtuvana tarkoitukselliseen toimintaan sitoutuneen yksilön dynaamisena kokemuksena. Yksilöllä on erilaisia rooleja, itseä määritteleviä elämän kokemuksia sekä opittuja ja sisäisiä taitoja. Toiminnan hän määrittelee toimiksi ja aktiiviteeteiksi, joita henkilö itseohjautuvasti toteuttaa tarpeidensa ja mieltymystensä tyydyttämiseksi. Ympäristöllä tarkoitetaan kulttuurista, sosioekonomista, institutionaalista, fyysistä ja sosiaalista ympäristöä. (Mts. 2007, 28-29, 31.) Näiden kolmen keskinäisestä vuorovaikutuksesta muodostuu yksilön toiminnallinen suoriutuminen (*occupational performance*) (ks. kuvio 1.) (Townsend 1997, 47).

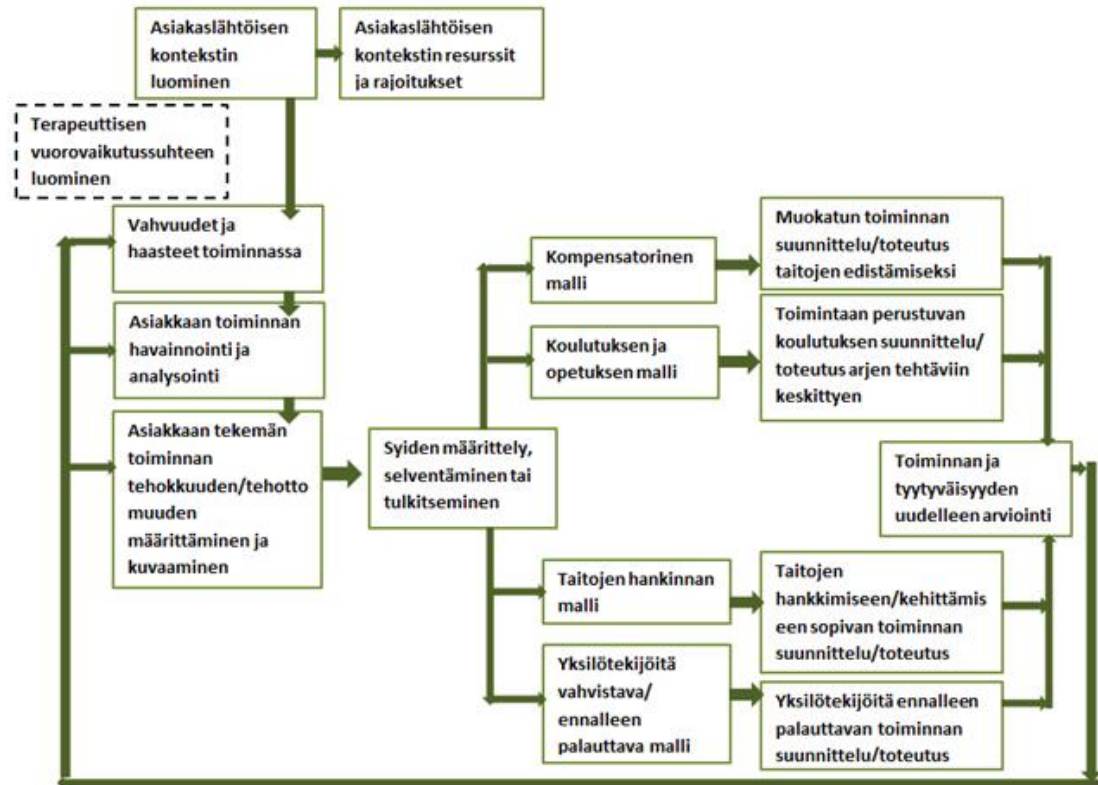
Kuvio 1. Yksilön, toiminnan ja ympäristön välinen suhde (mukaillen Townsend 1997, 47; alikup. kuvio Law ym. 1996, 18)

Toiminnallista suoriutumista ei voi erottaa kontekstin vaikutuksista, yksilön ominaisuuksista ja ajallisista tekijöistä ja tämän mallin näkökulmasta toimintaterapiassa pyritäänkin mahdollistamaan asiakkaan toiminnallinen suoriutuminen mahdollisimman hyvin asiakkaan itselleen tärkeäksi nimeämissä toiminnoissa (Law, Baum & Dunn 2005, 14).

4.1 Toimintaterapiaprosessi

Toimintaterapiaprosessilla tarkoitetaan asiakkaan kanssa yhteistyössä tapahtuvaa vaiheittaista etenemistä asiakkaan tutustumisesta ja arvioinnista interventioon ja jatkosuunnitteluun saakka. Anne G. Fisher on luonut tätä prosessia ohjaavan teoreettisen mallin nimeltään *Occupational Therapy Intervention Process Model (OTIPM)* ohjenuoraksi toimintaterapeuteille toimintälähtöisyyden, asiakaskeskeisyyden sekä *top-down*-lähestymistavan varmistamiseksi toimintaterapiaprosessissa. Malli perustuu olettamuksiin, jotka painottuvat asiakkaan halukkuuteen sitoutua itselleen mielek-

kääseen ja tarkoituksenmukaiseen toimintaan, mikä on keskeinen painopiste toimintaterapeutin ammatissa. (Fisher 2009, 1.) Valokuvien ja valokuvauksen sekä eläinavusteisen terapian käyttö perustuu mielekkyyteen ja niitä käytetään vain silloin, kun se on tarkoituksenmukaista terapian kannalta.

Kuvio 2. Toimintaterapiaprosessi OTIPM-mallin mukaisesti (vapaasti suomennettu, mukailen Fisher 2009, 16)

Toimintälähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että toiminnallisuuden tulee näkyä terapian lopputuloksen lisäksi myös asiakkaan arvioinnissa, interventiossa sekä dokumentoinnissa. Niissä tulee korostaa toimintälähtöisten menetelmien käyttöä, sillä toimintaterapiassa ajatellaan itse toiminnan olevan terapeutin työkalu. (Mts. 10.) Valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten terapeutin käytön päämääränä ei ole tuote tai lopputulos, vaan itse toiminta, mikä tekee terapiasta toimintakeskeistä (Halkola ym. 2009, 15; Velde ym. 2005, 48).

Asiakaskeskeisyydellä tarkoitetaan terapeutin asiakassuhteen luomista ja sellaisen yhteistyön tekemistä asiakkaan kanssa, jossa keskiössä on asiakkaan näkökulma. Pyrkimyksenä on ymmärtää asiakasta, hänen halujaan ja tarpeitaan, ja pitää huoli siitä, että asiakas on aktiivisesti mukana päätöksenteossa. (Fisher 2009, 2.)

Asiakkaan tilannetta lähestytään *top-down* -menettelytavan mukaisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että asiakkaasta ja hänen tilanteestaan luodaan laaja kokonaiskuva ja haasteisiin lähdetään paneutumaan toiminnan tasolla. Asiakkaan tarpeet ja halut huomioiden pohditaan, mihin toimintoihin asiakas ei ole tyytyväinen elämässään, eikä niinkään keskitytä siihen, mikä asiakkaan ongelma on. Kokonaiskuvan luotuaan toimintaterapeutti havainnoi asiakasta tämän haasteelliseksi nimeämässä toiminnossa selvittääkseen toimintataitojen tehokkuutta. Vasta tämän jälkeen voidaan pohtia syytä toiminnallisen suoriutumisen haasteille. (Fisher 2009, 6-7.)

Fisher pitää *top-down* -lähestymistapaa tarkoituksenmukaisempaan kuin sen vastakohtaista lähestymistapaa nimeltään *bottom-up*. Jälkimmäisessä asiakkaan arviointi aloitetaan yksilötekijöistä, kehon toiminnoista ja ympäristötekijöistä, joista pyritään löytämään syy asiakkaan toiminnallisuuden haasteille. Tässä lähestymistavassa on vaarana unohtaa asiakkaan näkökulma ja vetää liian pikaisia johtopäätöksiä. Lisäksi on tutkittu, että yksilötekijöiden ja kehontoimintojen kuntouttaminen vie enemmän aikaa kuin taitojen kuntouttaminen eikä yhteyttä toiminnalliseen suoriutumiseen ole voitu osoittaa yhtä vahvaksi. (Fisher 2009, 6-7.)

4.2 Merkityksellinen toiminta

Merkityksellinen toiminta on toimintaterapian keskeinen käsite. Toiminnalla on aina joku tarkoitus ja merkitys sitä tekeväälle ihmiselle. Tämä erottaa toiminnan tekemisestä. (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykönen 2013, 26.) Fisher (2009, 10) jaottelee toiminnan kolmeen eri käsitteeseen: *occupation*, *activity* ja *task*. Toiminnalla (*occupation*) tarkoitetaan tekojen sarjaa, prosessia, johon tekijä on sitoutunut. Tekeminen (*activity*) puolestaan viittaa aktiiviseen tekemiseen, jota toimintaterapiassa

havainnoidaan päivittäisissä toiminnoissa. Toimi (*task*) on merkitykseltään lähellä tekemisen käsitettä, mutta se voidaan kuitenkin erottaa tekemisen osaksi, yksittäiseksi teoksi. (Mts. 11-13.)

Merkityksellisyys ja tarkoituksellisuus toiminnassa ilmenevät asiakkaan sitoutumisena kyseiseen toimintaan. Toiminnan merkityksellisyys motivoi asiakasta suoriutumaan toiminnasta ja tarkoitus antaa toiminnalle puolestaan syyn. Toiminnan merkitys ja tarkoitus ovat kietoutuneet vahvasti toisiinsa, minkä vuoksi mielekkyys tekemiseen voi tulla joko ulkoisista lähteistä, kuten tavoitteesta ja lopputuloksesta tai sisäisistä lähteistä, joita ovat kokemukset. Se, nouseeko mielekkyys sisäisistä vai ulkoisista lähteistä, luo perustan motivaatiolle. (Mts. 13-14.) Tarkoituksenmukaisuuden varmistukseen valokuvan tai valokuvauksen menetelmällisessä käytössä terapeutin tulee huomioida, soveltuuko menetelmä asiakkaalle ja missä vaiheessa terapiaa menetelmää voi käyttää (Halkola ym. 2009, 18).

5 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on koota valmistuville ja työssä käyville toimintaterapeuteille käyttöönottoa helpottavaa tietoa ja ideoita valokuvan, valokuvauksen sekä eläimen hyödyntämisestä toimintaterapiassa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten toimintaterapeutit käyttävät kyseisiä menetelmiä, mitä hyötyjä he kokevat menetelmien käytöstä saavan työhönsä ja mitä osaamista niiden käyttö toimintaterapeutilta vaatii.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

- Miten toimintaterapeutit hyödyntävät valokuvaa ja valokuvausta sekä eläimiä toimintaterapiassa?
- Mitä hyötyä toimintaterapeutit kokevat saavuttavansa valokuvien ja valokuvauksen sekä eläinten käytöstä toimintaterapiassa?
- Minkälaista osaamista toimintaterapeutilla on oltava käyttääkseen valokuvaa ja valokuvausta sekä eläimiä terapiamenetelmänä toimintaterapiassa?

6 Tutkimuksen toteutus

Työtä tarkastellaan laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusotteen kautta. Siinä pyritään kuvaamaan tutkittavaa asiaa kokonaisvaltaisesti sekä enemmänkin löytämään ja paljastamaan tosiasioita eikä todentamaan olemassa olevia väittämiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161). Laadullisessa tutkimuksessa yritetään ymmärtää tutkittavaa ilmiötä syvällisemmin (Kananen 2008, 24). Tämä tutkimusote valikoitui tukeakseen toimintaterapeuttien näkökulman esiin tuomista. Tutkimuksen aineistoa voidaan kerätä havainnoimalla, haastattelemalla, kyselyn avulla tai erilaisia dokumentteja, kuten päiväkirjoja tai muistioita lukemalla. Siinä voidaan käyttää apuna kuvaamista ja/tai äänittämistä. (Kananen 2015, 132.) Tässä tutkimuksessa käytettiin fokusryhmähaastattelua aineiston keruussa ja siitä kerrotaan tarkemmin luvussa 6.2. Keskusteluiden äänittämiseen käytettiin videokameraa ja ääninauhuria.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusprosessi eroaa määrällisestä tutkimuksesta siten, että etukäteen ei voida tietää kuinka paljon aineistoa kerätään ja mitä niistä selviää. Aineistoa kerätään niin kauan, että saadaan vastaus tutkimusongelmaan. Tämä onkin tutkimusprosessin haaste, sillä kerättävää aineistoa voi tulla paljon. (Kananen 2015, 128-129.)

6.1 Yhteistyökumppani

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Järvi-Pohjanmaan Terapiapolku Oy. Luovien menetelmien käyttö on yhteistyökumppanille tärkeää työssään ja he yrittävät kehittää työmenetelmiä niiden kautta. Yhteistyössä heidän kanssa valitsimme tutkitaviksi kohteiksi eläinten sekä valokuvan ja valokuvauksen käytön toimintaterapiassa. Halusimme kohdistaa tässä työssä painopisteen toimintaterapeutin näkökulmaan, sillä aiempia tutkimuksia tästä näkökulmasta ei juuri löytynyt.

Järvi-Pohjanmaan Terapiapolku Oy on toimintaterapiaa ja psykoterapiaa tarjoava yksityinen yritys, jonka työntekijöillä on koulutuksia muun muassa neuropsykiatrisesta valmennuksesta ja perheterapiasta. Yrityksellä on toimipisteet Alajärvellä, Seinäjoella ja Kaustisella sekä työtä tehdään kotikäynteinä ympäri maakuntia. Näillä pisteillä toimii kuusi toimintaterapeuttia ja yksi terapia-avustaja.

Tutkimuksen aineisto kerättiin Järvi-Pohjanmaan Terapiapolku Oy:n toimintaterapeuteilta syksyllä 2016 pidetyssä fokusryhmähaastattelussa. Heille lähetetyssä saatekirjeessä (ks. liite 1) kerrottiin opinnäytetyön tavoitteesta ja tarkoituksesta sekä tarkempaa tietoa tulevasta haastattelusta. Kaikki yrityksen toimintaterapeutit osallistui-
vat fokusryhmähaastatteluun, mutta kaksi heistä joutui lähtemään vähän ennen keskusteluiden päättymistä.

6.2 Aineiston keruu

Fokusryhmähaastattelu on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jolla pyritään käsittämään tutkittavaa ilmiötä ja voidaan tuottaa parhaimmillaan hyvin monipuolinen aineisto, joka tuo esiin uusia näkökulmia aiheesta. Mäntyrannan ja Kailan (2008) mukaan fokusryhmähaastattelulla selvitetään haastateltavien mielipiteitä, näkemyksiä ja kokemuksia. Lääketieteessä sitä käytetään usein potilaiden kokemusten ymmärtämiseen sekä terveydenhuollon ammattilaisten toiminnan tutkimiseen ja ajatusmallien ymmärtämiseen. Fokusryhmähaastattelua ohjaa yksi tai useampi haastattelija, joka johtaa haastateltavat keskustelemaan keskenään erilaisista teemoista. Haastattelu toteutetaan ryhmäkeskusteluna, johon osallistuu 4-10 henkilöä. Haastatteluryhmän jäsenten keskinäinen vuorovaikutus haastattelun aikana mahdollistaa sellaisten teemojen ja ajatusten esiin nousun, joita muut tutkimusmenetelmät eivät toisi esiin. Fokusryhmähaastattelulla voidaan tutkia myös ryhmän sisäistä hierarkiaa ja vuorovaikutusta. (Mts. 1507, 1509.)

Haastateltavien valinnassa on tärkeää valita henkilöitä, joilla on esimerkiksi samanlainen ammattitausta eli muodostaa ryhmästä mahdollisimman homogeeninen. Tätä

kutsutaan fokusoimiseksi. Valinnassa pyritään myös siihen, että haasteltavat pystyvät esittämään erilaisia näkökulmia aiheeseen. Usein tutkija järjestää vähintään kolme eri fokusryhmähaastattelua eri osallistujille, jotta aineistoa tulisi riittävästi. Uusi haastattelu ei silti aina tuota uutta tietoa. (Mts. 1509.) Tässä opinnäytetyössä käytetty ryhmä oli fokusoitu niin, että kaikki kuusi haastateltavaa olivat valmistuneita toimintaterapeutteja ja heillä oli kokemusta valokuvauksen ja eläinten käytöstä toimintaterapiassa.

Haastattelurunko on suunniteltu valmiiksi ja se koostuu 5-8 mielellään avoimien kysymyksien muodossa olevista teemoista. Haastattelija voi esittää tarkentavia kysymyksiä ryhmälle, mutta johdattelevia kysymyksiä tulee välttää. Haastattelijan ja haastateltavien välillä ei saa ennestään olla minkäänlaista riippuvuussuhdetta tutkimuksen laadun ja eettisyyden takaamiseksi. Fokusryhmähaastattelun aikana haastattelijan tulee luoda mahdollisimman salliva ja turvallinen ilmapiiri, jotta haastateltavat uskaltavat tuoda esiin myös erilaisia mielipiteitä. Lähes aina haastattelut tallennetaan esimerkiksi nauhureita tai videokameraa hyödyntäen. Mikäli haastattelijoita on useampi, voi toinen haastattelija kirjoittaa muistiinpanoja haastattelun aikana sekä huolehtia teknisistä asioista, kuten haastattelun taltioinnista ja ajan käytöstä. (Mts., 1509, 1510.)

Kävimme tutkittavat aiheet kahdessa osassa läpi. Ensiksi keskustelimme valokuvan ja valokuvauksen käytöstä toimintaterapiassa, tämän jälkeen pidimme pienen kahvitauon ja jatkoimme eläimen käytöstä toimintaterapiassa. Valitsimme molempiin aiheisiin 3 laajempaa avointa kysymystä, sekä mietimme valmiiksi lisäkysymyksiä. Tarkoituksena oli fokusryhmähaastattelun tavoin saada osallistujien kesken keskustelua ja tämä onnistuikin hyvin. Olimme valinneet meistä yhden haastattelijaksi ja kaksi huolehtimaan äänittämisestä, sekä siitä että saimme vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Haastattelun alussa kaikille osallistujille annettiin post-it-lappuja tukemaan keskustelua. Post-it-lappujen tarkoitus oli, että jokainen pystyisi kirjoittamaan omiin lappuihin aiheesta esille nousevia asioita ja mielestään tärkeitä huomioita. Nämä olisivat muis-

tuttaneet osallistujaa asioiden puhumisesta. Keskustelu kuitenkin eteni hyvin ja osallistujat kokivat vaikeaksi hyödyntää post it-lappuja keskustelun lomassa. Tämä ei kuitenkaan haitannut tuloksien saantia ja tauon jälkeen post it-laput jätettiin kokonaan pois.

Nauhoitettu aineisto on hyvä litteroida eli kirjoittaa puhtaaksi, sen tarkkuus riippuu siitä, mitä tutkitaan. Opinnäytetyömme tutkimuskysymysten kannalta sanatarkka litterointi on riittävä, sillä emme tutki itse haastateltavia vaan heidän kokemuksiaan. Fokusryhmähaastattelusta saatua aineistoa voidaan analysoida aineistolähtöisen, teoriasidonnaisen tai teorialähtöisen analyysitavan mukaan. Analyysi vahvistuu, mitä useampi henkilö sitä tutkii ja jaottelee aineistoa toisistaan riippumatta. Tulokset julkaistaan laadullisen tutkimuksen mukaisesti numeroiden sijaan teemoina ja suorina lainauksina haastattelusta. (Mts. 1511.)

6.3 Aineiston analyysi

Litteroinnin jälkeen aineisto analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan menettelytapaa, jolla pyritään analysoimaan aineisto systemaattisesti ja objektiivisesti sekä tuottaa siitä kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Kyseinen analyysimuoto sopii hyvin strukturoimattomaan aineistoon, kuten haastatteluun. Sisällönanalyysi on tekstianalyysi, jolla pyritään etsimään aineistosta merkityksiä ja kuvata niitä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-106.) Tuomen ja Sarajärven (mts. 103) mukaan Grönfors (1982) muistuttaa, että sisällönanalyysillä saadaan saatettua aineisto vain järjestetyksi johtopäätöksiä varten. Tämän jälkeen on vielä muodostettava johtopäätökset eikä vain ilmoittaa järjestettyä aineistoa valmiina tuloksina.

Sisällönanalyysi tapahtuu pilkkomalla aineisto pienempiin osiin, käsitteellistämällä ja kokoamalla ne uudeksi kokonaisuudeksi. Aineisto voidaan analysoida joko aineistolähtöisesti eli *induktiivisesti* tai teorialähtöisesti eli *deduktiivisesti*. Lisäksi käytössä on myös kahta edellistä yhdistelevä tapa, teoriaohjaava analyysi. (Mts. 107-108, 117.)

Opinnäytetyön aineisto analysoitiin teoriaohjaavan analyysin keinoin, sillä halusimme yhdistää käsitellyt asiat valmiiseen toimintaterapian teoriaan. Näin menetelmän käyttöönotto osaksi omaa työtä on selkeämpää ja valmiiksi teoriolla perusteltua. Teoriaohjaavan analyysin alkuvaihe etenee samalla tavalla kuin aineistolähtöinen analyysi. Se aloitetaan poimimalla aineistosta tutkimukseen liittyviä asioita, jotka pelkistetään. Pelkistämällä eli *aineiston redusoinnilla* tarkoitetaan sitä, kun koko aineisto käydään läpi ja sieltä jätetään tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois. Aineistoa läpi käymällä nostimme tutkimuskysymysten kannalta olennaisia asioita, jotka tiivistettiin ja pilkottiin osiin niin, että pelkistetyssä ilmaisussa tuli ilmi lyhyesti asian tarkoitus. (Mts. 108-112, 117.)

Pelkistykset ryhmiteltiin eli *klusteroitiin*. Tässä pelkistyksistä etsittiin samankaltaisia asioita, joista muodostettiin ryhmiä. Pelkistyksistä muodostuneelle ryhmälle luotiin *alaluokka* kuvaamaan siitä löytyviä asioita. Tämän jälkeen käytiin läpi analyysin viimeinen vaihe, teoreettisten käsitteiden luominen eli *abstrahointi*. Samaa asiaa ilmi tuovia alaluokkia yhdistäen muodostettiin *yläluokkia* niin, että osa niistä muodostettiin valmiiksi tiedetyn teorian pohjalta, osa tuotettiin aineiston pohjalta. (Ks. taulukko 2.) (Mts. 108-112, 117.)

Taulukko 2. Esimerkki teoriaohjaavan analyysin avulla muodostetuista tuloksista

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
<i>"Käden motoriikka-puoli siinä"</i>	Valokuvausta käytetty käden motorikan vahvistamiseen		
<i>"Muuten aiemmassa työssä valokuvia käyttänyt niin kuin ikääntyneiden ja muistiasioiden kanssa muistin tukemiseksi eli virikkeiksi."</i>	Ikääntyneiden kanssa käytetty valokuvia virikkeenä muistin tukemiseksi	Restorative model	INTERVENTIOKEINOT

"Itsetunnon kanssa on problemaa"	Asiakkaalla haasteita itsetunnossa		
"Monesti ne itsetuntokysymykset"	Itsetuntokysymykset		
"Ja sitten vielä tää itsetunto"	Valokuvausta käytetty itsetunnon vahvistamiseen		

7 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa esitellään analyysin perusteella järjestetyt tulokset. Analyysissä muodostimme ala- ja yläluokat pelkistettyjen ilmauksien pohjalta (ks. taulukko 3). Teorian ja aineiston pohjalta muodostimme seuraavat yläluokat: interventiokeinot, terapeutisen vuorovaikutussuhteen luominen, mielekäs ja monikäyttöinen menetelmä ja osaaminen. Tulokset käydään läpi yläluokittain esitellen alaluokkien sisältämiä teemoja esimerkkeineen.

Taulukko 3. Analyysistä muodostetut ala- ja yläluokat

Alaluokka	Yläluokka
Yksilötoimintoja ennalleen palauttava malli (<i>restorative model</i>)	INTERVENTIOKEINOT
Taitojen hankinnan malli (<i>acquisitional model</i>)	
Kompensatorinen malli (<i>compensatory model</i>)	
Merkityksellinen toiminta (<i>meaningful occupation</i>)	
Prosessityöskentely valokuvauksessa	
Asiakas	TERAPEUTTISEN VUOROVAIKUTUSSUHTEEN LUOMINEN
Sopivan ajankohdan valitseminen terapiassa	
Arviointi	
Työn mielekkyys	MIELEKÄS JA MONIKÄYTTÖINEN MENETELMÄ
Hyödyllinen tieto asiakkaasta	
Valokuva ja valokuvaus työn tukena	

Eläimen eri käyttötavat	OSAAMINEN
Näyttöön perustuva toimintaterapia (<i>evidence based occupational therapy</i>)	
Osaamisen hyödyntäminen	
Toimintaterapeutin vastuu	

7.1 Interventiokeinot

Toimintaterapeutit käyttävät valokuvaa ja valokuvausta sekä eläimiä toimintaterapiassa monin eri tavoin. Tavat on luokiteltu alla Fisherin (2009, 16-19) interventiomallien mukaisesti. Fokusryhmähaastattelun perusteella toimintaterapeutit käyttävät valokuvia ja valokuvausta yksilötekijöitä ennalleen palauttavan (*restorative model*), taitojen hankinnan (*acquisitional model*) ja kompensatorisen mallin (*compensatory model*) mukaisesti ja eläimiä kahden ensiksi mainitun mallin mukaisesti. Keskustelussa ei noussut esille, että kumpaakaan menetelmää käytettäisiin koulutuksellisen mallin (*model for educating and teaching*) mukaisesti. Lisäksi alaluokaksi valittu merkityksellinen toiminta (*meaningful occupation*) on Fisherin (mts. 10-11, 13-14) prosessimallin keskeisiä käsitteitä. Prosessityöskentely valokuvauksessa -alaluokka puolestaan kuvaa tapaa käyttää valokuvaa ja valokuvausta terapiassa prosessinomaisesti.

Yksilötekijöitä ennalleen palauttava malli (*Restorative model*)

Haastattelussa nousi esille, että menetelmiä käytetään hahmottamisen, motoristen valmiuksien ja itsetunnon vahvistamiseen. Valokuvaa käytetään myös muistin tukemisena. Toimintaterapeutti kertoo ottaneensa kuvia tiilirakennelmista, jotta asiakas on voinut tehdä rakennelman kuvan perusteella. Itsetunnon vahvistaminen nousi valokuvauksesta keskusteltaessa monelta toimintaterapeutilta. Tätä he olivat vahvistaneet ottamalla asiakkaan kanssa kuvia.

”Muuten aiemmassa työssä valokuvia käyttänyt niin kuin ikääntyneiden ja muistiasioiden kanssa muistin tukemiseksi eli virikkeiksi.”

Eläintä on käytetty myös keskittymisen harjoitteluun, onnistumisen kokemiseen ja tilanteiden hallitsemiseen. Motorisista valmiuksista tasapainoa oli harjoiteltu ratsastamalla. Hahmottamista oli taas tullut hevosen hoitamisessa. Toimintaterapeutti kertoo, että asiakkaalla voi olla muuten huono itsetunto, mutta eläimen kanssa asiakas voi olla kuitenkin itsevarma. Eläin voi siis tuoda uuden puolen esille asiakkaasta. Toimintaterapeutti kertoo, että lapsi kokee itsensä pätevänä ja tärkeänä, kun eläin hakee huomiota tai sitä saa kouluttaa. Eläimen kanssa tulee myös harjoiteltua keskittymistä ja muistaa olla rauhallinen.

”Mutta sitten myös niinku tällöinen itsetunto, että mä olen tässä hyvä ja tämä hevonen tottelee mua, kun mä ohjaan, kun mä koputan jaloilla kylkeä, niin se lähtee liikkeelle.”

Taitojen hankinnan malli (*Acquisitional model*)

Taitojen hankinnan malli – yläluokka sisältää keinoja, kuinka menetelmiä käytetään taitojen hankintaan. Toimintaterapeutti kertoo, että valokuvausta voidaan käyttää esimerkiksi asiakkaan kanssa, jolla on kielen- ja puheenkehityksenhäiriö eli dysfasia, jolloin valokuvausprosessissa tehtävät valinnat lisäävät asiakkaan kommunikaatiota ja mielipiteen ilmaisua. Yksi toimintaterapeutti kertoo käyttäneensä valmiita valokuvia ja kuvakorttisarjoja tunteiden ja sosiaalisten tilanteiden läpikäymiseen. Eläimen ollessa mukana terapiassa, näyttävät asiakkaat enemmän erilaisia tunteita, myös sellaisia, joita ikätovereille tai ryhmätilanteissa ei näytetä. Lapsi näkee, että eläin luottaa häneen, jolloin eläinavusteisuutta voidaan hyödyntää myös vuorovaikutustaitojen harjoittelussa.

”Tulee myöskin tunteiden näyttämistä ihan valtavan paljon.”

”Sieltä tulee ihan erilaista niinku sitä tunne-elämää, mitä se tulee sitten vaikka ikätovereihin tai sitten muuten niissä ryhmätilanteissa.”

Eläimiä voidaan hoitaa ryhmän jäsenten kanssa yhteistyössä, jolloin eläinavusteisuus tukee ryhmätaitojen harjoittelua. Eläinten kanssa voidaan harjoitella myös hieno – ja

karkeamotoriikkaa esimerkiksi niin, että poneille laitetaan varusteita, niitä hoidetaan ja ratsastetaan.

Kompensatorinen malli (*Compensatory model*)

Haastattelun perusteella valokuvaa on käytetty toimintaterapiassa apuvälineenä toiminnan helpottamiseksi. Tällöin kuvat ovat olleet symbolisia tai assosiativisia kuvia (Halkola ym. 2009, 15,18). Joskus valokuvia käytetään kommunikoinnin ja keskittymisen tueksi terapian osittamiseen. Toisinaan toimintaterapeutti tekee kuvallisia ohjeita asiakkaalle esimerkiksi jumppaliikkeistä tai kodin tehtävistä. Asiakkaasta itsestä tai asiakkaan omista välineistä otetut kuvat koettiin parempina, kuin valmiit kuvat. Yksi toimintaterapeutti kertoi käyttäneensä valokuvaa myös oman kuvan piirtämisen apuvälineenä.

”Mä sitten tän yhden lapsen kanssa, mä otin kameralla niistä välineistä, ku ei hän niistä oo mitään selkeää kuvaa, kun on omia välineitä. Sit mä otin niistä kuvia sitten lapselle ja kodin tehtäviä tavallansa, ni sit siin tuli se kuvajuttu niinku näin.”

Merkityksellinen toiminta

Merkityksellinen toiminta (*meaningful occupation*) tuli selkeästi esille molemmista menetelmistä keskusteltaessa. Valokuvaus ja eläin voivat molemmat olla tai tuoda asiakkaan elämään toimintoja, jotka motivoivat asiakasta lähtemään esimerkiksi ulos. Yksi toimintaterapeuteista kertoi asiakkaansa ottaneen valokuvia listan mukaan lähialueen muistomerkeistä ja patsaista, mikä oli motivoinut tätä asiakasta ulkoilemaan enemmän. Kun valokuvausta käytetään välineenä niin, että asiakkaat ottavat itse kuvia ja saavat päättää mitä kuvaavat, kokevat he toiminnan usein merkityksellisenä. Erään asiakkaan vanhemmat olivat halunneet tukea terapiassa aloitettua mielekästä toimintaa, eli valokuvausta, ostamalla asiakkaalle kameran, jotta valokuvauksesta tulisi uusi harrastus.

”Välineenä se valokuvaus, että näillä aivovammaihmisillä, että niinkun tulee lähetettyä ulos tai ylipäättään se aktivoi ja sitten tuota tulee aloitettua jotakin ja

sitten huomaa, että itse pystyy tuottaa jotakin, joten se valokuvaaminen on ollut merkityksellinen toiminta.”

Eläimet tuovat terapiaan erilaisia elementtejä ja niin kutsuttua elämyksellisyyttä. Lisäksi eläimen kanssa oleilu voi olla esimerkiksi lapsiasiakkaalle merkityksellinen toiminta, mikä motivoi lasta pinnistelemaan kommunikoinnin onnistumiseksi eläimen kanssa.

Prosessityöskentely valokuvauksessa

Ryhmäkeskustelussa käy ilmi, että valokuvausprosessit ovat usein pitkiä ja niihin kuuluu useita erilaisia vaiheita asiakkaan tarpeista ja toiveista riippuen. Asiakas voi ottaa joko itse kuvia tai olla kuvattavana, ja jo ennen kuvausprosessin alkamista asiakas saa itse päättää, mikä on kuvauspaikka ja kuvan vaatetus. Toimintaterapeutti kertoo, että erään asiakkaan kanssa vaatetus oli tehty itse, ja näin harjoiteltu samalla proteesikäden käyttöä toiminnallisuutta soveltamalla.

”Ollaan suunniteltu se asu ja yhden kanssa, jolla oli ihan proteesikäden harjoittelua, ihan siinä tuli sitten harjoituksena se puvun tekeminen, että piti monenlaisia otteita, että pysty ihan soveltaan semmosta toiminnallisuutta.”

Valokuvausprosessin jatkotyöskentelyvaiheessa kuvat siirretään aina koneella muokkaamista ja parhaiden kuvien valitsemista varten. Erään asiakkaan kanssa kuvat laitettiin hänen blogiinsa, joka oli hänen keino ilmaista itseään, sillä hän ei voinut kommunikoida sanallisesti. Useimmiten valokuvista tehdään kuvakirja tai tauluja. Kuvakirjatyöskentelyssä asiakkaan valitsevat kuvat kootaan yksiin kansiin, jolloin asiakas voi halutessaan liittää albumiin esimerkiksi tarinaa, lauluja ja aforismeja. Erään pienemmän lapsen kanssa kuvat oli laitettu tiettyyn järjestykseen ja lapsi oli kertonut kuvista tarinan, jonka toimintaterapeutti liitti valokuvakirjaan. Toimintaterapeutti kokee kuvakirjat hyväksi, sillä asiakkaat palaavat niihin aina uudestaan, vaikka projektista on jo aikaa.

”Ja tää pienempi tyttö sano hiljattain, vaikka siitä projektista onkin aikaa vuoden päivät, että se on kiva se kirja kun sitten ku ei oo mitään tekemistä, on tylsää, ni mä otan aina sen kirjan ja katon sitä. Jotenki se on varmaan sellanen kiva palata siihen, että tota kyllä mä oon sen ainaki kokenu hyvänä.”

Valokuvista tehdyistä tauluista on koottu näyttelyitä, jotka ovat olleet esillä niin, että asiakkaan perhe on päässyt sitä katsomaan. Toimintaterapeutti kertoo, että erään ryhmän kanssa oli ensin opeteltu kameran käyttöä, jonka jälkeen oli menty aasitilalle kuvaamaan ajatuksella, että kuvista tehdään näyttely. Pääpaino valokuvauksen käyttämisessä terapiavälineenä voi olla itse kuvausprosessissa tai jatkotyöskentelyssä, tavoitteista riippuen.

7.2 Terapeuttisen vuorovaikutussuhteen luominen

Terapeuttisen vuorovaikutussuhteen luominen – yläluokka on Fisherin (2009, 15-16) prosessimalliin kuuluva termi ja se jakautuu kolmeen alaluokkaan, joista alaluokat 'Asiakas' ja 'Sopivan ajankohdan valitseminen terapiassa' koskevat sekä eläinten että valokuvauksen hyödyntämistä. Eläinten hyödyntämistä koskee myös alaluokka 'Arviointi'.

Asiakas

Ryhmäkeskustelusta tulee ilmi, että valokuvausta käytetään useimmiten tyttöjen kanssa. Silloin kun valokuvaus toimii välineenä ja asiakas tekee sitä itse, sitä käytetään myös miespuolisten asiakkaiden kanssa. Toimintaterapeutit keskustelevat siitä, että valokuvausta pitäisi käyttää enemmän miesten ja poikien kanssa. Eläinavusteisuuden käytöstä asiakkaiden kanssa ei ilmennyt eroavaisuuksia asiakkaiden sukupuolen suhteen. Toimintaterapeutit ovat kokeilleet sekä valokuvausta että eläinavusteisuutta ryhmien kanssa. Eläinavusteisuuden käytöstä ryhmämuotoisessa terapiassa oli useampia kokemuksia. Sitä oli käytetty, kun haluttiin asiakkaille kokemus hallinnan tunteesta tilanteesta hevosen kanssa, ja kun tavoitteena oli yhteistyössä toimiminen.

Eläinavusteisuutta on hyödynnetty myös pariterapiassa, jolloin pari on esitellyt omaa lemmikkiään toiselle ja saanut toimia asiantuntijan roolissa.

”ADHD-tyyppisiä olivat ja sitten ihan niitä ryhmätoimintoja siinä, että joutu yhteistyössä toimia et asiat onnistu niin se oli toinen tavoite sillä käynnillä silloin.”

”Näytti sen niinkun terapiaparille sitten sitä ja hän taas sai siinä olla asiantuntijana ja esitellä sitä ja kertoa.”

Valokuvaus ei aina ole varsinaisena terapiavälineenä terapiassa, vaan sitä voidaan käyttää myös lapsiasiakkaiden terapian aikana tehtyjen töiden ja toimintojen kuvaamiseen, ja vanhemmille esittelyyn lapsen sitä pyytäessä. Terapeuttien mukaan valokuvausta voisi käyttää enemmänkin tässä merkityksessä, jotta terapioiden loppukusteluissa olisi näyttää kuvallista materiaalia. Valokuvausta käyttäessä vanhempien mukaan saaminen on tärkeää, etenkin jos valokuvausinterventio on pitkä. Terapeutilta pitkät prosessit vaativat heittäytymistä.

Sopivan ajankohdan valitseminen terapiassa

Valokuvauksen ajankohdan valitsemisessa merkityksellistä on se, miten menetelmää aikoo käyttää asiakkaan kanssa. Eläinavusteisuuden hyödyntämistä pohtiessa tärkeitä on miettiä, mikä eläimen käytön tarkoitus on terapiassa, ja se määrittää käytetäänkö eläinavusteisuutta terapian alussa vai lopussa. Ennen eläimen tuomista terapiaan on aina olennaista selvittää, onko eläin asiakkaalle merkityksellinen asia vai ei. Valokuvausta käyttäessä on huomioitava se, että valokuvaajan ja kuvattavan, eli useimmiten terapeutin ja asiakkaan, on tutustuttava ensin. Kun asiakkaasta otetaan kuvia, ei sitä voi tehdä terapian aluksi, sillä henkilökuvaan asiakas ei ole heti valmis. Tutustumisvälineenä valokuva on hyvä, jos käytössä on esimerkiksi valmiit kuvakortit. Niitä voi käyttää jo ensimmäisellä tapaamiskerralla.

”Et vähän aikaa ku on lapseen ensin tutustunu, niin ja riippuu sekin, et millä tavalla kuvia käyttää, et sillä on merkitystä, mut jos lähetään just tällaiseen ihan henkilökuvaan, lähetään luontoon kuvaamaan nuorta niin ei se oo toisen terapiakerran jälkeen siihen valmis.”

Arviointi

Toimintaterapeutin mukaan aikuisasiakkaan eläimiä voidaan hyödyntää arviointia tehdessä, jolloin voidaan arvioida, kuinka asiakas huolehtii lemmikistään, mutta se ei kuitenkaan korvaa arviointimenetelmiä.

7.3 Mielekäs ja monikäyttöinen menetelmä

Valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten hyödyntämistä toimintaterapiassa pidettiin yleisesti virkistävänä ja mielekkäänä kokemuksena. Menetelmien käytön koettiin tuovan vaihtelevuutta terapiaan ja omaan työntekoon. Lisäksi niiden avulla kerrottiin saavan toimintaterapiaprosessin kannalta hyödyllistä tietoa asiakkaasta. Menetelmät nähtiin monin muinkin tavoin hyvänä lisänä omassa työssä niiden asiakkaan toiminnallisuutta tukevan lisäarvon vuoksi.

Työn mielekkyys

Valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten hyödyntämisen toimintaterapiaprosessissa koettiin tuovan lisää mielekkyyttä työhön. Yhteiseksi hyödyksi molemmilla menetelmillä nähtiin mahdollisuus luoda vaihtelevuutta omaan työntekoon. Eläinten tuomisen mukaan terapiaan mainittiin lisäävän myös terapian elämyksellisyyttä. Merkittävässä osassa pidettiin toimintaterapeutin omaa motivaatiota menetelmiä kohtaan. Into ja mielenkiinto menetelmien käyttöä kohtaan mainittiin näkyvän omassa toiminnassa.

Toimintaterapeutit mainitsivat valokuvamenetelmien käytön tuovan intoa ja syvyyttä työntekoon. Asiakkaiden kanssa koetut hyvät hetket ja heidän positiiviset kokemuksensa itsestään rohkaisevat jatkamaan menetelmien käyttöä. Myös asiakkaan perheet ovat olleet valokuvausprojekteista innoissaan ja arvostaneet toimintaterapeutin työtä.

”Sieltä tulee hirmu paljon sen valokuvan kautta sellasta niinku itseä kohtaan niin älyttömän hyvää palautetta ja semmosia onnistumisia, mikä on sit kannustanu itteä terapeuttina siihen, että tätä kannattaa jatkaa.”

Hyödyllinen tieto asiakkaasta

Menetelmien käytön koettiin tuovan asiakkaasta esille uusia puolia tai antavan asiakkaasta arvokasta tietoa, jota ei ilman menetelmien käyttöä välttämättä nousisi terapiaprosessissa esille. Esimerkiksi valokuvausprosessiin erilaisten sisältöjen helpon liitettävyyden vuoksi sen avulla on mahdollista saada paljon tietoa asiakkaasta.

”Se on se semmonen niinku niin pitkä prosessi - - se sisältää niin paljon muutakin, kun vain sen kuvaushetken ja sen, että. Ja sitten justiin ne asujen, et seki kertoo paljon, et mitä se nyt sitte tuottaa, että minkälaista asua hän haluaa.”

Eräs toimintaterapeutti mainitsi myös valokuvien ottamisesta kieltäytymisen antavan tärkeää informaatiota asiakkaasta.

Eläinten avulla koettiin pystyttävän havainnoimaan asiakasta jonkun verran, esimerkiksi tämän käyttäytymistä eläimen seurassa ja täten saada hyödyllistä lisätietoa asiakkaasta. Lisäksi terapeutit ajattelivat eläinten käytön voivan auttaa arvioimaan esimerkiksi asiakkaan kykyä seurata ohjeita, muistia tai kahden käden käyttöä, vaikkakin eläinten hyödyntämistä pidettiin enemmän itse terapian toteutuksen sisältönä kuin arviointina.

Valokuva ja valokuvaus työn tukena

Valokuvan ja valokuvauksen käyttö koettiin monikäyttöisenä menetelmänä toimintaterapiassa. Toimintaterapeuttien mukaan menetelmässä on paljon mahdollisuuksia ja sen ympärille voidaan liittää hyvin monenlaisia toimintoja. He pitivät niitä helposti sovellettavana erilaisiin tavoitteisiin. Erään toimintaterapeutin mielestä valokuvausta voisi käyttää enemmänkin toimintaterapiassa, kuin mitä tällä hetkellä käytetään.

”Että sitä niinku voi sitä valokuvausta niinku miettiä vähän aika yllättävän moneltakin kantilta.”

”Et siinä on semmosta kolme tosi tärkeää asiaa niinku tuli niin hyvin yhdisty siinä, että palveli niinku sillä lailla se koko prosessi, että kuvan ympärille voi vaikka mitä niinku keksiä ja kytkeä.”

Valokuvan ja valokuvauksen käytöstä koettiin toimintaterapiaprosessissa olevan monenlaisia hyötyjä. Menetelmästä hyödyttiin ainakin vuorovaikutuksessa. Toiset mainitsivat sen auttavan asiakkaan vapautumisessa ja toiset lisäävän kommunikaatiota myös kodin ja toimintaterapeutin välillä. Joku taas koki tärkeänä, että hänellä on jotain kättä pidempää kommunikoinnin tukena, jotta terapian osittaminen asiakkaalle on helpompaa.

”Kun mietit, että mikä tälle lapselle tai nuorelle on se juttu, millä pääsee hänen kanssa jotenkin niinku samalle tasolle tai saa hänen jotenkin irtoamaan sieltä kuorestaan tai jotain, ni se myös aika paljon tulee sieltä, et mikä se menetelmä on ja sit, et aa, et se valokuvaus vois olla kyllä nyt just tähän.”

Vuorovaikutuksen lisäksi valokuvan ja valokuvauksen käytöstä hyödyttiin esimerkiksi terapiaprosessin kokonaiskuvan hahmottamisessa. Valokuvausprosessin ollessa pitkä, eräs toimintaterapeutti mainitsi, että on ihana tietää, missä vaiheessa asiakkaan kanssa ollaan ja mitä tehdään seuraavaksi. Joku puolestaan mainitsi sen olleen myös tapa edetä haastavan asiakkaan kanssa, jonka kanssa oli vaikeuksia löytää sopivaa toimintaa.

Eläimen eri käyttötavat

Toimintaterapeutit kertoivat käyttävänsä eläimiä eri tavoin ja eri tarkoituksiin. Oli ponipäiviä, jonne tulee ulkopuolisen ammattilaisen hevosia paikalle, oli terapeuttien omia kissoja ja koiria sekä asiakkaan omiakin lemmikkejä sovittaessa. Eräs toimintaterapeutti mainitsi esimerkiksi käyneensä asiakkaan kanssa katsomassa tämän lampaita. Lisäksi asiakkaan kotona olevaa eläintä oli hyödynnetty asiakkaan arjessa elämän rytmittämiseen ja motivaattorina toimintaan.

Eläintä ei kuitenkaan pidetty yleensä toimintaterapian pääasiana, vaan toimintana joka interventioon liittyy. Eläintä pidettiin hyvänä jäänmurtajana ja apuna kontaktin luomisessa sekä motivaattorina kommunikointiin. Joskus eläintä käytettiin myös ikään kuin palkintona asiakkaalle jostain tympeämmästä tehtävästä suoriutumisen jälkeen.

”Se on ollu semmonen niinkun tavallaan sellainen niinku tukiväline siinä, kun keskustelee jonkun kanssa, joka on kiinnostunut koirista ja tuota, ja se on niinku semmoinen jäänmurtaja siinä tutustumisessa ollut.”

7.4 Osaaminen

Näyttöön perustuva toimintaterapia

Toimintaterapeutit ovat saaneet tietoa ja näkökulmia menetelmien käytöstä toimintaterapeuttikoulutuksessa. Valokuvan käyttö on tullut esiin kuvamateriaaliin tutustumisella ja Voimauttava valokuva -harjoitusta tekemällä. He ovat tutkineet www -sivuilta menetelmien käyttöä ja lukeneet artikkeleita sekä tutustuneet menetelmien kirjallisuuteen. Lisäkoulutuksista terapeutit ovat tietoisia ja he haluaisivat päästä valokuvan käytön lisäkoulutuksiin. Toimintaterapeutit kokevat valokuvan voimakkaana välineenä, ja sen takia he haluaisivat lisää keinoja menetelmän käytöstä esille nousevien asioiden käsittelyyn lisäkoulutuksista. Etenkin Voimauttava valokuva -menetelmä olisi heidän mielestään mieluinen koulutus ja he ovat miettineet sen hankkimista. Eläimen käyttöön he eivät kaipaa lisäkoulutusta niin kauan, kun toiminta on pientä.

Osaamisen hyödyntäminen

Käytännön kokemus ja oma mielenkiinto nousivat monesti esille keskusteluissa. Toimintaterapeutit kertoivat molempien menetelmien yhteydessä, että oman mielenkiinnon kautta he ovat innostuneet menetelmän käytöstä. Osaaminen on karttunut kokemusten kautta. Valokuvan käytöstä toimintaterapeutit toivoivat, että olisi

enemmän aikaa jakaa toisille kokemuksia menetelmän käytöstä. Tässä nousi myös esille harrastuneisuus. Yksi toimintaterapeuteista oli käynyt valokuvauskurssin, joka toi valokuvan käyttöön teknistä osaamista. Valokuvaukseen liittyen he miettivät, että harrastuneisuus ja omat esteettiset näkemykset voivat olla haitaksi menetelmän käytössä.

”No just mietin sitä, et pitää ainaki unohtaa, et mikä ittensä mielestä on esteettistä”

”Kyllä mun pitää tuntea se koira”

Toimintaterapeutin vastuu

Eläimen käytössä toimintaterapeutit ovat sitä mieltä, että aiempaa kokemusta sen hoidosta pitää olla, jos sitä hyödyntää terapiassa. Jos sitä ei ole, niin pitäisi käyttää ulkopuolista apua. Toimintaterapeutit sanovat, että eläimen käytössä pitää huolehtia eläimen hyvinvoinnista ja eläin on tärkeää tuntea ennestään. Molempien menetelmien käyttämisessä toimintaterapeutit ovat käyttäneet myös ulkopuolista apua. Toimintaterapeutit ovat käyneet talleilla ja heille tulee kerran kuukaudessa kaksi ponia kylään toimipisteelle. Valokuvien otossa he ovat myös käyttäneet ulkopuolista apua.

”Ulkopuolinen kuvaaja ja sitte mä oon ite saanu siinä häärätä niinku semmosena asettelijana ja semmosena niinku visuaalisena vastaajana – kuvaaja on vähän silleen anonymisti pysytelly vaan siinä ja sitte oon vahvasti kommunikoinu sen kuvattavan kanssa, että silläki lailla voi soveltaa.”

”Esimerkiksi tämä hevosavusteisiin juttuihin niin yleensä kuitenkin se ostettu jollainlailla se palvelu ulkopuolelta tavallaan se hevososaaminen niin sanotusti ostettu sitten, että se on ollut enemmänkin just se toiminnan väline”

Eläimen käytössä toimintaterapiassa toimintaterapeutit nostivat esille allergian tärkeänä huomiona. Silloin kun käyttää eläintä tulee huomioida asiakkaat ja tila. Toimintaterapeutit keskustelivat, että ovat pitäneet eläintä yleensä rajatussa tilassa, jonka

ovat sitten siivonneet. Lisäksi he ovat hyödyntäneet eläimiä pihatiloissa. Toimintaterapeutti oli myös miettinyt rodun valintaa tarkasti, kun osti koiran, että se olisi allergiaystävällinen. Toimintaterapeutit kertovat, että asiakkaalta tulee tarkistaa, onko hänellä allergioita, jos eläintä meinataan terapiassa käyttää. Lisäksi on mietittävä, kuka tulee seuraavana siihen tilaan, missä eläin on ollut.

”Pitää huolehtia, että lapsella ei varmasti oo allergiaa ja siinä pitää nämä asiat ottaa huomioon, et kenelle se soveltuu ja sit kuka tuloo hänen jälkeen ja mitä se vaatii, kun kissa on tossa, et se vaatii helposti sen tarkan siivouksen sen jälkeen.”

8 Johtopäätökset

Valokuvaan ja valokuvaukseen sekä eläinten käyttötapaa koskevaan tutkimuskysymykseen voidaan todeta, että menetelmiä voidaan käyttää monin tavoin eri vaiheissa toimintaterapiaprosessia. Toimintaterapeutit kertoivat hyödyntäneensä molempia menetelmiä monipuolisesti erilaisten taitojen hankintaan, valmiuksien vahvistamiseen sekä apuvälineenä. Nämä asiat ovat toimintaterapiaprosessin interventiovaiheessa tapahtuvaa toimintaa. OTIPM-mallissa tavoitteiden asettelussa valitaan mitä osa-alueita terapiassa lähdetään harjoittelemaan. Nämä osa-alueet ovat aiemmin mainitut taitojen hankinta, valmiuksien vahvistaminen ja kompensoivat toiminnot, kuten apuvälineet. Lisäksi mallissa on opetuksellisen toiminnan osa-alue, mikä ei noussut tässä tutkimuksessa esille. (Fisher 2009, 16-19.) Itsetunnon vahvistaminen oli menetelmien käytössä isossa roolissa. Menetelmät toivat esiin uusia puolia asiakkaista, ja tunteita, joita muuten ei näytetty. Terapian alussa on tärkeää selvittää, onko valokuvaus tai eläimet asiakkaalle merkityksellisiä. Merkityksellinen toiminta motivoi yrittämään uusia tai haastavia asioita. Kun valokuvausta käytetään interventiona, voi prosessi olla pitkä ja sisältää toimintoja laajasti. Prosessin lopputuotteena voidaan tehdä esimerkiksi kuvakirja.

Valokuvausta kerrottiin käytettävän enemmän tyttöjen kanssa, mutta potentiaalia siinä koettiin olevan poikienkin kanssa käytettäväksi aiempaa enemmän. Molemmat menetelmät käyvät ryhmäterapian menetelmiksi, jolloin terapiassa on kaksi tai useampi henkilö. Valokuvaus ei aina ole varsinaisena terapiavälineenä, jolloin sitä käytetään esimerkiksi terapian edistymisen dokumentointiin. Terapiassa otettuja kuvia voidaan käyttää myös asiakkaan vanhempien kanssa kommunikointiin. Asiakkaana voidaan siis pitää yksilöä (*person*), asiakasryhmää (*client group*) tai asiakasryppästä (*client constellation*). Asiakasryppäällä tarkoitetaan itse asiakasta ja hänen ympärillään olevia ihmisiä, kuten läheisiä ja hoitohenkilökuntaa, joilla on läheinen yhteys asiakkaaseen. (Mts. 3.) Valmiit kuvat ja eläin voivat toimia jäänmurtajina terapian alussa tai eläimen mukana olo palkintona lopussa. Yleensä valokuvausta ei käytetä heti terapian alussa, sillä asiakas ei ole siihen valmis.

Toimintaterapeutin kokemuksiin hyötyihin pureutuvaan tutkimuskysymykseen voidaan tulosten perustella todeta, että valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten käyttö toimintaterapiassa koettiin monipuoliseksi välineeksi itse terapiassa sekä toimintaterapeutin oman työn rikastuttamisessa. Terapian kannalta valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten käytön monipuolisuus tulee esille niiden antamissa mahdollisuuksissa soveltaa ja keksiä menetelmien ympärille asiakkaiden eri tavoitteisiin vastaavia toimintoja. Halkolan ja muiden (2009, 16) mukaan valokuvan monipuolinen sovellettavuus johtuu sen arkisesta luonteesta. Toimintaterapeutin työn kannalta menetelmät helpottavat myös vuorovaikutusta asiakkaan kanssa ja ne antavat asiakkaasta sellaista tietoa, jota ilman menetelmien käyttöä ei saataisi. Lisäksi menetelmien käyttö tuo lisää mielekkyyttä työhön niiden mahdollistaman vaihtelevuuden vuoksi.

Osaamiseen liittyvässä tutkimuskysymyksessä voidaan päätyä tuloksien perusteella siihen, että menetelmien käyttö vaatii perusosaamisen lisäksi erityisosaamista. Menetelmien käytön perustana voidaan todeta olevan toimintaterapiakoulutuksessa opitut periaatteet ja näkökulmat. Tuloksista nousi esille myös erilaiset lisäkoulutukset, joiden kautta saadaan enemmän keinoja menetelmien käyttöön sekä menetelmistä nousevien asioiden käsittelyyn. Samoin Halkola ja muut (2009, 17) toteavat,

että valokuvaus sen yllättävänkin vaikuttavuutensa vuoksi vaatii monipuolista ammattitaitoa. Kuitenkin tulosten pohjalta voidaan todeta, että menetelmien käyttö vaatii lisäkoulutusta, jos menetelmien käyttö tapahtuu laajemmassa mittakaavassa. Toisaalta todettiin, että menetelmien käyttö ei välttämättä vaadi toimintaterapeutilta luovuutta. Myös Halkola ja muut (2009, 17) mainitsevat, että visuaalinen kuvanlukutaito ja tekninen osaaminen eivät ole tärkeintä.

Tulosten perusteella yhdeksi tärkeimmistä asioita nousi oma motivaatio ja harrastuneisuus. Se innostaa käyttämään menetelmiä omassa työssä, sekä etsimään ja jakamaan tietoa niistä. Tuloksista nousi esille myös toimintaterapeutin oman osaamisen arviointi. Omat rajat on tunnistettava menetelmiä käyttäessä, sillä etenkin valokuvat ja valokuvaus voi nostattaa vaikeitakin asioita esille, joihin toimintaterapiakoulutuksen tuoma osaaminen ei riitä. Eläimen kanssa työskennellessä taas tulee tietää, miten eläintä hoidetaan ja tuntee eläin tai sitten ostaa palvelu ulkopuolelta. Lisäksi tutkimuksessa nousi esille allergiaan liittyvät asiat. Eläinallergiaa esiintyy ihmisillä ja se voi aiheuttaa erilaisia oireita, kuten kutinaa, punoitusta, aivastelua, silmien vetisyyttä tai astmaoireiden pahenemista. Oireita voi aiheuttaa eläimen läheisyydessä oleminen tai jopa sellaisessa tilassa oleminen, jossa on pidetty eläintä vähän aikaa sitten. (Valovirta 2013, 52.)

9 Pohdinta

Tässä luvussa opinnäytetyötä arvioidaan kokonaisuutena, ja tarkastelun kohteena ovat tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys. Lisäksi työn tuloksia pohditaan suhteessa aiemmin käsiteltyyn teoriatietoon. (Tuomi ym. 2009, 140, 159.) Seuraavissa kappaleissa tarkastelemme tutkimuksen aikataulua, lähdekriittisyyttä, toteutustapojen pätevyyttä sekä sitä saimmeko vastauksia tutkimuskysymyksiin ja mitä jäi vielä uupumaan. Lisäksi pohdimme tutkimuksen tuloksilla saavutettuja hyötyjä ja mahdollisia jatkokehittämistarpeita.

9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Työn palautettiin joulukuussa 2016, kuten suunniteltua. Työskentely itsessään ei sujunut täysin aikataulun mukaisesti, mistä johtuen sen tekeminen painottui loppusyksyyn. Työmäärän kasaantuminen loppuvaiheeseen on voinut vaikuttaa luotettavuuteen siinä määrin, että tulosten syvälliselle pohdinnalle ja jäsentämiselle ei ole jäänyt kovin paljoa aikaa.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää toimintaterapeutin näkökulmasta, miten toimintaterapeutit käyttävät valokuvaa, valokuvausta sekä eläintä toimintaterapiassa ja miten he hyötyvät niiden käytöstä. Halusimme saada selville syvällisempää tietoa toimintaterapeuttien näkökulmasta ja siksi valitsimme laadullisen tutkimuksen. Lisäksi valintaa puolsi se, että aiheestamme ei ole tehty paljon tutkimuksia. (Kananen 2010, 41.)

Lähdekirjallisuutta etsiessä tulee harjoittaa lähdekriittisyyttä, ja selvittää lähteiden aitous. Parhaita lähteitä ovat ensikäden lähteet (primaarilähteet), sillä ne ovat alkuperäisempiä ja näin myös aidompia kuin sekundäärilähteet, joissa tieto on kulkenut useamman käden kautta. (Mäkinen 2006, 128.) Työssämme on pääsääntöisesti käytetty kirjoja, jotka ovat alkuperäislähteitä. Lisäksi olemme käyttäneet tieteellisissä lehdissä julkaistuja tuoreempia artikkeleita ja tutkimuksia. Pidämme lähteitä luotettavina, mutta niitä voisi olla enemmän, jotta teoriapohjamme olisi vielä luotettavampi. Tutkimuksen tekoa käsitteleviä lähteitä olemme käyttäneet laajasti.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija väistämättä luo tutkimusasetelman ja tulkitsee sitä omalla tavallaan, siksi onkin tärkeää tarkastella tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi ym. 2009, 136). Tutkimuksen alkuvaiheessa tutkimuskysymyksiä asettaessa ja haastattelua suunnitellessa muodostimme etukäteen olettamuksia siitä, mitä vastauksia tulemme tiettyihin tutkimuskysymyksiin saamaan. Olettamukset ohjasivat tällöin myös haastattelukysymysten asettamista. Esimerkiksi kysyessämme osaamisesta, oletimme keskustelussa nousevan enemmän keskustelua toimintaterapeutin koulutuksen antaman näkökulman ja valokuvauksen sekä eläinten menetelmällisen

käytön yhdistämisestä. Ryhmäkeskustelusta nousi esiin teemoja jokaisen tutkimusryhmän alle, joita emme osanneet olettaa etukäteen nousevan keskustelussa esille, mikä on myös tyypillistä käyttämällämme fokusryhmähaastattelumenetelmälle.

Fokusryhmähaastattelussa haastattelutilanteen tulisi olla vapaata, aitoa keskustelua ryhmäläisten välillä, jota ohjaa yksi tai kaksi haastattelijaa, joilla pitää olla kokemusta ryhmän ohjaamisesta (Mäntyranta ym. 2008, 1509). Haastateltavia toimintaterapeutteja oli kuusi (6) ja he tunsivat toisensa ennestään, mikä loi rennon tunnelman haastatteluun. Toivoimme haastateltavia välttämään päällekkäin puhumista, jotta kaikki puheenvuorot kuuluisivat selkeästi äänittämisen kannalta. Tämä saattoi rajoittaa hieman vapaata keskustelua, mutta suurimmaksi osaksi keskustelu kulki vapaasti. Ryhmähaastattelun pitämisestä kenellekään ei ollut aiempaa kokemusta, mikä ilmeni jämmäkkyyden puutteena haastattelun ohjaamisessa. Tämä näkyi esimerkiksi kohdissa, jolloin keskustelua olisi ollut hyvä ajan takia ohjata seuraavaan teemaan tai esittää keskustelua oikeaan suuntaan ohjaavia lisäkysymyksiä.

Tutkimusprosessin rinnalla kulkee eettisyys. Se vaikuttaa eri vaiheissa tutkimusta, kuten lojaaliudessa, rahoituksessa ja tutkimukseen osallistujien huomioimisessa. (Mäkinen 2006, 77.) Kaikkia tutkimusprosessin vaiheita ei kuitenkaan näy työssä, kuten rahoitusta. Tutkimuksessa on noudatettu huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä. Se on yksityiskohtaisesti suunniteltu, toteutettu ja raportoitu. (Hirsjärvi ym. 2013, 23-24.)

Tärkeässä osassa työn eettistä näkökulmaa olivat osallistujat. Tutkimuksen tiedonantajat ovat kaikki samasta yrityksestä muutamalta eri paikkakunnalta. Yritys on toimiesityksensä nimi ja sen nimi tulee ilmi työssämme, mistä johtuen haastateltavien henkilöllisyys voi olla selvitetävissä. He ovat tietoisia yrityksen nimen näkymisestä työssämme. Tuloksissa henkilöllisyydet eivät voi tulla esille. Annoimme jokaiselle oikeuden päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen vai ei. Osallistujille ilmoitettiin etukäteen mistä tutkimuksessa on kyse, mitä siinä tulee tapahtumaan ja milloin tämä tapahtuu. (Mts. 25.) Tähän työhön osallistuneet olivat kaikki aikuisia ja he osoittivat suostuvansa tutkimukseen paikan päälle tulemalla, mikä oli ennalta sovittu.

Haastattelun alussa pyysimme haastateltavia välttämään tarkkoja asiakaskuvauksia yrityksen asiakkaiden yksityisyyden turvaamiseksi.

Valokuvan ja valokuvauksen käyttöön saatiin laajat ja kokonaisvaltaiset tulokset. Toimintaterapeutit jakoivat monipuolisesti kokemuksia ja ajatuksia kyseisestä menetelmästä. Eläinten hyödyntämisen osuus jäi tuloksiltaan hieman suppeammaksi. Toimintaterapeuteilla ei mahdollisesti ollut vielä monipuolista kokemusta eläinten käytöstä terapiassa, sillä se on heidän käytössään vielä melko vähäistä. Tähän vaikuttanee myös kahden keskustelijan poistuminen eläinten käyttöön liittyvän haastattelutilanteen loppupuolella työkiireiden vuoksi.

Haastattelussa menetelmien käyttötavat nousivat vahvasti asiakkaiden tavoitteiden pohjalta, mitä emme olettaneet etukäteen. Ajattelimme asiakkaiden tavoitteiden esille nostamisen jäävän keskustelussa suppeammaksi ja menetelmien käyttötapoja käsiteltävän enemmänkin luettelemalla eri toimintoja eläinten tai valokuvauksen parissa. Kuitenkaan asiakkaiden tavoitteiden kertominen ei vaikuttanut tutkimusongelmamme selvittämiseen negatiivisesti, vaan toi uuden näkökulman aiheeseen. Tämän käsittelykulman kautta käyttötavat tulivat kuitenkin käsiteltyä ja saimme runsaasti esimerkkejä. Tulosten perusteella muodostuu kuva, että menetelmiä käytetään lähinnä lapsiasiakkaiden kanssa, mutta pohdimme tämän johtuvan yrityksen asiakaskunnan painottumisesta heihin. Lisäksi pienemmäksi osaksi jäi menetelmien käyttö ryhmä- ja pariterapiassa. Mahdollisia syitä tälle voivat olla esimerkiksi ryhmien vähäisyys ja allergiat tai sitten menetelmien käyttö koetaan tarkoituksenmukaisemmaksi yksilöasiakkaiden kanssa.

Toimintaterapeuttien kokemia hyötyjä koskevaan tutkimuskysymykseen saimme kattavan vastauksen. Tuloksista oli nähtävissä monipuolista kuvausta esimerkkeineen menetelmien tuomista hyödyistä niin itse terapialle, kuin terapeutin työnkuvaankin. Hyödyt olivat osittain samoja valokuvauksen ja eläinten käytön kesken, mutta myös erilaisia hyötyjä nousi tuloksista esille. Niitä nousi esille jopa laajemmalta skaalalta,

mitä olimme etukäteen odottaneet. Tämä puoltaa tutkimusaiheen tärkeyttä, sillä kullakin menetelmällä voi olla omanlaisiansa hyötyjä, joista saa apua erilaisia tilanteita koskien. Tätä tietoa on tärkeää jakaa toimintaterapeuttien kesken.

Toimintaterapeuttien osaamiseen liittyvän tutkimuskysymyksen tulokset jäivät myös hieman suppeaksi, johtuen mahdollisesti siitä, että emme osanneet muodostaa lisäkysymyksiä, joilla keskustelua olisi saatu herätettyä monipuolisemmaksi. Erityisesti kirjallisia lähteitä ja nimettyjä lisäkoulutuksia olisimme toivoneet keskustelun herättävän enemmän esille. Osaamiseen liittyvät haastattelukysymykset olisivat voineet tarvita enemmän miettimisaikaa. Ehkäpä etukäteen annettavat kysymykset saatekirjeessä olisivat auttaneet tai jos asiaa olisi selvitetty kyselyn muodossa, ja näin osaamiseen liittyviä asioita olisi voinut pohtia syvällisemmin. Osaamisen osalta tuloksista nousi kuitenkin esiin vahvasti se, kuinka toimintaterapeutit kokivat oman harrastuneisuuden menetelmien käyttöön tärkeänä ja se nostatti keskustelua enemmänkin.

Aineisto pyrittiin käsittelemään tulkitsematta sitä, mutta koemme tulkintaa tapahtuneen kuitenkin jonkin verran. Tulkinnat vaikuttavat silloin myös tuloksiin, mikä heikentää niiden luotettavuutta. Työssämme on suppea otanta, minkä takia tulokset eivät ole yleistettävissä, mutta niistä voi saada osviittaa esimerkiksi vastaavanlaisten menetelmien käytöstä muualla. Jatkossa voisikin olla hyvä tutkia menetelmien käytön hyötyjä laajemmaltakin tutkimusjoukolta, esimerkiksi toimintaterapeuteilta ympäri Suomen niin yksityiseltä, kuin julkiseltakin sektorilta.

Tutkimuksesta saatuja tuloksia voivat hyödyntää toimintaterapeutit, toimintaterapeuttiopiskelijat sekä kuka tahansa eläinten tai valokuvan ja valokuvauksen käytöstä terapiassa kiinnostunut henkilö. Toimintaterapeutit, jotka harkitsevat tai käyttävät menetelmiä, voivat saada tietoa menetelmien sovellettavuudesta ja konkreettisia ideoita niiden käyttöön terapiatyössä. Lisäksi tuloksista saa näkökulmia siihen, miksi niiden käyttö on hyödyllistä terapian kannalta.

Yleisesti työmme tuo esiin teoriaan pohjautuvaa tietoa ja käytännön esimerkkejä siitä, miten valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten voidaan hyödyntää toimintaterapian menetelminä Suomessa. Yhteistyöyrityksemme voi halutessaan poimia tuloksista tietopaketin asiakkailleen ja lapsiasiakkaiden vanhemmille, missä kuvataan sitä, mihin menetelmät perustuvat, miten niitä yrityksessä käytetään ja mitä hyötyjä niiden käytöstä on terapialle sekä minkälaisille asiakkaille ne sopivat. Opinnäytetyön tulokset voivat toimia jatkotutkimuksen innoittajana ja pohjana. Jatkotutkimusideat esitelty alla.

9.2 Jatkokehittämistarpeet

Koimme toimintaterapeuttien näkemykset hedelmällisenä tutkimuskohteena, sillä tulokset antoivat kokemukseen pohjautuvaa tietoa menetelmien käytöstä. Lisäksi kokemuksemme perusteella kollegiaalinen tuki on toimintaterapeuteille tärkeää, ja toimintaterapeutit pitävätkin tiiviisti yhteyttä toisiinsa. Tuki on tärkeää etenkin silloin, jos toimii työpaikalla ainoana ammatin edustajana. Jatkossa voisi kartoittaa toimintaterapeuttien näkökulmaa muistakin terapiassa käytössä olevista menetelmistä tai muiden terapiamuotojen elementeistä, kuten tanssi- ja liiketerapian, kirjallisuusterapian tai taideterapian elementeistä, joita voi tietyissä rajoissa hyödyntää toimintaterapiassakin.

Emme tutkineet työssämme asiakkaiden kokemuksia valokuvan ja valokuvauksen sekä eläinten hyödyntämisen tuomista hyödyistä toimintaterapiassa, vaan keskityimme toimintaterapeuttien kokemuksiin. Asiakkaiden näkökulmaa olisi kuitenkin hyvä tutkia lisää, ja erityisen kiinnostavaa olisikin tietää, mikä tekee tutkimistamme menetelmistä asiakkaalle merkityksellisiä. Merkityksellisyys nousi kummankin menetelmän kohdalla tutkimuksessamme esille ja se on toimintaterapiassakin perusta toiminnalle ja toimintaan motivoitumiselle.

Menetelmien käyttöön tarvittavan osaamisen kokemukset jäivät tutkimuksessamme hieman suppeaksi. Jatkossa olisi hyvä selvittää tarkemmin, mitä osaamista menetelmien käyttö vaatii ja olisiko lisäkoulutuksista merkittävää hyötyä toimintaterapeuteille, vai onko toimintaterapeuttikoulutuksen tuoma perusosaaminen riittävä menetelmien käyttöön. Mielenkiintoista olisi myös selvittää, mitä hyötyä yksittäiset lisäkoulutukset antavat toimintaterapeuteille heidän työhönsä.

Tutkimuksesta selvisi, että toimintaterapeutit käyttävät menetelmiä erityisesti terapian interventiovaiheessa itse toimintana sekä terapian toteuttamisen apuna, mutta arviointivaiheessa menetelmiä ei juurikaan käytetty. Toimintaterapeuteilta nousi kuitenkin ideoita siihen, miten menetelmät olisivat hyödynnettävissä arvioinnissa ja erityisesti vapaassa havainnoinnissa. Jatkossa voisikin tutkia onko menetelmistä hyötyä asiakkaan arvioinnissa ja miten valokuvausta sekä eläimiä voisi tässä vaiheessa hyödyntää.

9.3 Lopuksi

Opinnäytetyöprosessi opetti valtavan paljon niin tutkimuksen teosta kuin valokuvan, valokuvauksen ja eläinten käytön tuomista hyödyistäkin. Siitä huolimatta, että alkuperäinen suunnitelma muutti muotoaan, saimme koottua kahdesta toisistaan poikkeavasta ja hajanaisesta menetelmästä melko kattavasti toimintaterapeuttien näkemyksiä heidän työstään niiden parissa. Toivomme, että työ voisi olla hyödyksi muillekin toimintaterapeuteille yhtä paljon kuin meille, ja se antaisi ennen kaikkea inspiraatiota menetelmien käyttöön sekä osviittaa niiden tuomista mahdollisuuksista.

Lähteet

- Amini, D.A., Kannenberg, K., Bodison, S., Chang, P-F., Colaianni, D., Goodrich, B., Mahaffey, L., Painter, M., Urban, M., Handley-More, D., Cooluris, K., McElroy, A. & Lieberman, D. 2014. Occupational therapy practice framework: Domain & Process 3rd Edition. American Journal of Occupational Therapy, 68 (Liite 1), 1–48.
- Chandler, C.K. 2005. Animal Assisted Therapy in Counseling. New York : Routledge.
- Fine, H., Aubrey. 2006. Handbook on – Animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice. California: Academic Press.
- Fisher, A. 2009. Occupational Therapy Intervention Process Model. A Model for Planning and Implementing Top-down, Client-centered, Occupation-based Interventions. Fort Collins: Three Star Press.
- Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim.
- Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L. & Rusi-Pyykönen, M. 2013. Toiminnan Voimaa – Toimintaterapia käytännössä. 3 p. Porvoo: Bookwell.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18 p. Helsinki: Tammi.
- Ikäheimo, K., 2013. Karvaterapiaa -eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1p. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kananen, J., 2008. KVALI – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kananen, J., 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.
- Kananen, J., 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas – Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.
- Katajisto-Korhonen, I. & Vyyryläinen, R. 2014. Oman elämän valokuva – The Photo-Instrument -menetelmän soveltaminen suomalaiseen toimintaterapiaryhmään. Artikkelit. Kuntoutusportti. https://kuntoutusportti.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2014/1_katajistokorhonen-vyyrylainen.pdf
- Kihlström-Lehtonen, H. 2013. Minä ja koirani – Koiran vaikutus toiminnalliseen hyvinvointiin. Teoksessa Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1 p. Toim. K. Ikäheimo. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 248-252.

- Kihlström-Lehtonen, H. 2009. Minä ja koirani – Koiran vaikutus toiminnalliseen hyvinvointiin. Pro Gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, terveystieteiden laitos. Viitattu 27.11.2016. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22209/URN_NBN_fi_jyu-200910203997.pdf?sequence=1/.
- Klemettilä, H. 2013. Apurieläinten historiaa länsimaissa: koira, hevonen ja kissa. Teoksessa Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1 p. Toim. K. Ikäheimo. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 14-21.
- Kohtamäki, T. & Palomäki, S. 2010. Valokuvat vanhainkodin asukkaiden elämäntarinoiden lähteenä. Artikkel. Janus -Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. vol. 18, 35-47.
- Law, M., Baum, C. & Dunn, W. 2005. Measuring occupational performance : supporting best practice in occupational therapy. 2. p. Torofare, NJ : SLACK cop.
- Miina Savolainen. N.d. Artikkel. Maailman ihanin tyttö - Voimauttavan valokuvan www-sivuilla. Viitattu 25.10.2016. <http://www.voimauttavavalokuva.net/miina.htm/>.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Mäntyranta, T. & Kaila, M. 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. Duodecim, 124, 1507-1513. Viitattu 26.10.2016. <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo97349.pdf/>.
- Pain, H. 2011. Visual methods in practice and research: a review of empirical support. International Journal of Therapy and Rehabilitation, 18, 6, 343-350. Viitattu 24.11.2016. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.
- Townsend, E. 1997. Enabling occupation : an occupational therapy perspective. Ottawa, ON : Canadian Association of Occupational Therapists.
- Townsend, E. & Polatajko, H. 2007. Enabling occupation II : advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation. Ottawa : Canadian Association of Occupational Therapists cop.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Valovirta, E. 2013. Eläinallergiat. Teoksessa Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1 p. Toim. K. Ikäheimo. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 48-56.
- Velde, B., Cipriani, J. & Fisher, G. 2005. Resident and therapist views of animal-assisted therapy: Implications for occupational therapy practice. Australian Occupational Therapy Journal, 43, 46–48. Viitattu 26.10.2016. <http://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.

Voimauttavan valokuvan menetelmä. N.d. Artikkelin Maailman ihanin tyttö - Voimauttavan valokuvan www-sivuilla. Viitattu 25.10.2016. <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm/>.

Vehmasto, E. 2014. Green Care -toimintatavan suuntaviivat Suomessa. MTT, 57. Viitattu 30.11.2016. <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>.

Weiser, J. 1999. PhotoTherapy Techniques. Exploring the Secrets of Personal Snapshots and Family Albums. Vancouver: PhotoTherapy Centre.

Winkle, M., Crowe, T. K. & Hendrix, I. 2012. Service Dogs and People with Physical Disabilities Partnerships: A Systematic Review. Occupational Therapy International, 54-55. Viitattu 29.11.2016. <http://janet.finna.fi>, Cinahl.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje fokusryhmähaastatteluun osallistuville

SAATEKIRJE FOKUSRYHMÄHAASTATTELUA VARTEN

Hyvät Järvi-Pohjanmaan Terapiapolku Oy:n toimintaterapeutit,

Olemme kolme toimintaterapeuttiopiskelijaa Jyväskylän Ammattikorkeakoulusta. Teemme parhaillaan opinnäytetyötä, jolla pyrimme selvittämään toimintaterapeutin näkökulmasta, miten toimintaterapeutit käyttävät eläintä ja valokuvaa työssään ja minkälaista hyötyä he kokevat saavansa kyseisten menetelmien käytöstä. Lisäksi tutkimme, minkälaista koulutusta menetelmien käyttäjät ovat hankkineet.

Opinnäytetyömme tiimoilta olemme sopineet haastatteluajan **maanantaille 26.9.2016 klo 11** Terapiapolku Oy:n Alajärven toimipisteelle. Haastattelu toteutetaan fokusryhmähaastatteluna eli ryhmäkeskusteluna, johon toivomme teidän mahdollisuuksienne mukaan osallistuvan. Haastattelu kestää 2-3 tuntia ja se äänitetään. Haastattelussa ei tule ilmi henkilötietoja ja se analysoidaan niin, ettei haastateltavat ole tunnistettavissa. Nauhoitukset ja haastatteluun liittyvät dokumentit hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Erillistä suostumuslomaketta haastattelun tulosten käyttämisestä opinnäytetyösämme ei ole, vaan suostuminen tähän vahvistetaan saapumalla paikalle haastattelutilanteeseen. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

Haastattelutilanteessa nostamme esille erilaisia teemoja eläinavusteisuuteen ja valokuvaukseen liittyen teidän keskusteltavaksenne. Mahdollisia keskusteluaiheita voivat olla mm. mitä menetelmät ovat antaneet lisää työhönne ja minkälaista koulutusta menetelmien käyttö vaatii. Käsittelemme molemmat menetelmät erikseen ja pidämme lyhyen tauon niiden välissä. Keskusteluaikaa on varattu n. tunti/menetelmä. Lisäksi kahvittelemme haastattelun lomassa. Odotamme osallistujilta rentoa keskustelua esitetyistä aiheista, ja uudetkin teemat ovat keskusteluun tervetulleita.

Mahdollisia kysymyksiä voi esittää meille tai opinnäytetyömme ohjaajalle Kristiina Juntuselle (kristiina.juntunen@jamk.fi). Kiitämme jo etukäteen yhteistyöstänne!

Syksyisin terveisin,

Henriikka Kellokumpu (h8939@student.jamk.fi),
Sanni-Maria Lähde (h3485@student.jamk.fi),
Mari Rappe (h8928@student.jamk.fi)